

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การศึกษาตัวชี้วัดแนวโน้มความเหลื่อมล้ำ และความกินดีอยู่ดีของ
ครัวเรือนในประเทศไทย”
(Trend on Inequality and Well-Being of Thai Households)

โดย ผศ.ดร. เฉลิมพงษ์ คงเจริญ

มีนาคม 2563

สัญญาเลขที่ RDG6240009

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การศึกษาตัวชี้วัดแนวโน้มความเหลื่อมล้ำ และความกินดีอยู่ดีของ
ครัวเรือนในประเทศไทย”

(Trend on Inequality and Well-Being of Thai Households)

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร. เฉลิมพงษ์ คงเจริญ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

งานศึกษานี้พิจารณาแนวโน้มความเหลื่อมล้ำของครัวเรือนไทยในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา โดยพิจารณา มิติของความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ โดยที่พิจารณาตั้งแต่ละมิติแยกจากกัน และพยายามนำเสนอตัวชี้วัดที่ได้ผนวก มิติที่พิจารณาเข้าด้วยกันในรูปของความเหลื่อมล้ำหลากมิติ โดยใช้ข้อมูลระดับจุลภาคคือการสำรวจเศรษฐกิจและ สังคมของครัวเรือน ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากมิติที่ได้พิจารณามิติต่าง ๆ ที่มากกว่า ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่เคยมีการนำเสนอในวงวิชาการของไทย และผู้วิจัยได้พิจารณา เลือกรีวิววิธีการของ Maasoumi ในการสร้างดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากมิติ

ผลการศึกษา เมื่อแยกพิจารณาในรายมิติจะพบว่าความเหลื่อมล้ำของครัวเรือนในมิติด้านทรัพย์สินทาง การเงิน และเทคโนโลยี และสาธารณสุข มีระดับของความเหลื่อมล้ำที่สูงกว่าด้านรายได้ ขณะที่ความเหลื่อมล้ำ ด้านการศึกษา มีระดับที่ต่ำกว่ารายได้ โดยที่แนวโน้มของความเหลื่อมล้ำมีทิศทางที่ปรับตัวลดลง ยกเว้นในช่วงปี 2558-2560 ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ทรัพย์สินทางการเงิน และเทคโนโลยีมีทิศทางที่แย่งลง

ในขณะที่ดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากมิติที่พิจารณามิติหกด้าน พบว่าระดับของการทดแทนกันของมิติส่งผล ต่อการคำนวณความเหลื่อมล้ำด้วยค่าดัชนีนี้ โดยที่หากมิติต่าง ๆ ไม่สามารถทดแทนกันได้ดี ระดับของความ เหลื่อมล้ำหลากมิติจะอยู่ในระดับที่สูง (ค่าสัมประสิทธิ์จีนิประมาณ 0.8) และเมื่อพิจารณาแนวโน้มของการ เปลี่ยนแปลงความเหลื่อมล้ำซึ่งได้ผนวกมิติทั้งหกเข้าด้วยกัน พบว่าความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มที่ปรับตัวดีขึ้น จนกระทั่งถึงปี 2554 ซึ่งความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มที่ปรับตัวแย่งลงหลังจากปี 2554

นอกจากนี้ หากพิจารณาความแตกต่างระหว่างภูมิภาคจะพบว่าความเหลื่อมล้ำในภูมิภาคมีระดับที่สูงกว่า ความเหลื่อมล้ำในกรุงเทพและปริมณฑล นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและ ภาคใต้มีทิศทางปรับตัวแย่งลงในขนาดที่มากกว่าภาคอื่น ๆ

จากผลการศึกษาทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติ และการพิจารณาความเหลื่อมล้ำ
ระดับภูมิภาค ผู้วิจัยมีข้อเสนอเชิงนโยบายดังนี้

- 1) ความเหลื่อมล้ำเชิงรายได้ที่มาจากการทำงานของครัวเรือนไทยยังอยู่ในระดับที่สูง ความช่วยเหลือ
จากภาครัฐเป็นตัวช่วยบรรเทาความเหลื่อมล้ำของรายได้รวม ดังนั้น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของรายได้
รวมรัฐจำเป็นต้องดำเนินนโยบายที่ช่วยลดความแตกต่างของรายได้จากการทำงาน และลดความผัน
ผวนของรายได้ เช่นกลุ่มคนที่มีรายได้จากภาคเกษตร
- 2) แม้ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาในแง่ของปีการศึกษาเฉลี่ยจะค่อนข้างต่ำ แต่แนวโน้มการ
เปลี่ยนแปลงไม่ได้ดีขึ้นมากนัก ภาครัฐจำเป็นต้องพิจารณาลดความเหลื่อมล้ำในแง่ของการลดต้นทุน
ในการเข้าถึงการศึกษา เช่น ในกรณีของภาคเหนือซึ่งมีความเหลื่อมล้ำที่สูงอันน่าจะเกิดจากนักเรียน
บางส่วนอยู่ในพื้นที่ห่างไกล
- 3) ในด้านสาธารณสุข แม้ว่าความเหลื่อมล้ำในแง่ของสิทธิจะไม่สูงมาก แต่จากสภาพทรัพยากรที่แตกต่าง
กัน พอที่จะอนุมานได้ว่าน่าจะมีความเหลื่อมล้ำในด้านของทรัพยากร ดังนั้น การดำเนินนโยบายที่เพิ่ม
ทรัพยากรในจังหวัดที่ขาดแคลน จะช่วยลดต้นทุนในการเข้าถึงบริการของประชาชน นอกจากนี้ ในแง่
ของการติดตามข้อมูลด้านสาธารณสุขควรมีการจัดเก็บข้อมูลในประเด็นด้านการเข้าถึงและ
อุปสรรคในการสำรวจ SES ด้วย
- 4) ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินยังเป็นมิติที่ค่อนข้างมีปัญหา การดำเนินนโยบายผ่านมาตรการภาษี
อัตราก้าวหน้าเป็นสิ่งที่จำเป็นในการลดความเหลื่อมล้ำของทรัพย์สิน นอกจากนี้ในด้านสินทรัพย์ทาง
การเงิน จำเป็นต้องมีการเพิ่มแรงจูงใจให้กลุ่มที่ไม่มีทรัพย์สินสามารถที่สะสมทรัพย์สินได้ และ
พยายามลดการอุดหนุนต่อกลุ่มที่มีทรัพย์สินมากอยู่แล้ว เช่นมาตรการด้านภาษีที่เอื้อต่อการเพิ่มการ
ลงทุนในกรณีที่มีทรัพย์สินจำนวนมากในระดับหนึ่งแล้ว

- 5) สำหรับด้านเทคโนโลยีซึ่งยังมีความเหลื่อมล้ำที่ค่อนข้างสูง และถึงแม้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะมีบทบาททำให้ประชาชนเข้าถึงเทคโนโลยีมากขึ้น ภาครัฐจำเป็นต้องมีนโยบายช่วยส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยเฉพาะกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อย

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยฉบับนี้นำเสนอแนวโน้มความเหลื่อมล้ำระหว่างปี 2531 ถึง 2560 โดยพิจารณามิติอื่น ๆ นอกจากมิติด้านรายได้ โดยใช้ข้อมูลการสำรวจเศรษฐกิจและสังคม (SES) ซึ่งผู้เขียนได้พิจารณามิติด้านการศึกษา สาธารณสุข สินค้านักลงทุน ทรัพย์สินทางการเงินและเทคโนโลยี โดยนำเสนอแนวโน้มความเหลื่อมล้ำออกเป็นสองแนวทางคือ หนึ่ง นำเสนอความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติแยกต่างหาก และ แนวทางที่สองในการสร้างดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติที่ผนวกความเหลื่อมล้ำแต่ละมิติเป็นดัชนีตัวเดียว

จากช่วงเวลาที่เราพิจารณา เราพบว่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงตลอดเวลา ในด้านการศึกษาหากพิจารณาจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของสมาชิกในครัวเรือน จะเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาค่อนข้างคงที่ ในส่วนของสาธารณสุข ผู้เขียนได้คำนวณผลประโยชน์ด้านสาธารณสุขที่คาดว่าจะได้รับจากผู้อื่น (รวมถึงรัฐ) ซึ่งขึ้นกับคุณลักษณะของครัวเรือน และสิทธิทางสาธารณสุขที่มี พบว่าความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขจากตัวชี้วัดดังกล่าวมีแนวโน้มดีขึ้น สำหรับมิติด้านทรัพย์สินทางการเงินและเทคโนโลยี ถึงแม้ว่าจะมีแนวโน้มความเหลื่อมล้ำที่ลดลง แต่แนวโน้มดังกล่าวมีทิศทางที่เหลื่อมล้ำมากขึ้นในช่วงปี 2556 ถึง 2560 หากเปรียบเทียบในมิติต่าง ๆ จะพบว่าระดับความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินทางการเงินและเทคโนโลยีจะสูงกว่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ในขณะที่การศึกษาและสาธารณสุขจะมีระดับความเหลื่อมล้ำที่ต่ำกว่ามิติอื่น ๆ หากพิจารณาดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติที่ผนวกมิติทั้งหมดเข้าด้วยกันจะเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มดีขึ้นจนกระทั่งถึงปี 2556 ซึ่งทิศทางความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มที่สูงขึ้น

JEL Classification: D31, D63.

Trend on Inequality and Well-Being of Thai Households

This paper investigates inequality trend between 1988 and 2017 in multidimensional aspects using the Thailand Socio-Economic Survey (SES). Rather than limiting the study to income inequality, this paper also includes inequality in health, education, durable goods, financial assets and technology. There are two approaches for inequality this measures. First, we analyze each dimension individually. The second approach, a single measure that aggregates every dimensions are produced.

Over the period of study, total income inequality tends to decrease. However, income inequality increases in 2017. Using average number of years of education by family members ages 14 and older, educational inequality is quite stable. In health aspect, we calculated the expected health benefit from household characteristics and found that the inequality of expected health benefit decrease over the period. For financial assets and technology, inequality measures slightly decrease since 2006 but inequalities in both aspects increase in last four years of our data. Comparing every dimensions, financial assets and technology are distributed worse than household income. While, educational and health measure are distributed better than income. In term of multidimensional index, the single index shows that the inequality is better over period between 2006 and 2013. However, the inequality trend is reversed in year 2013.

สารบัญ

1. บทนำ	1
1.1 ที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
2. ทบทวนวรรณกรรม.....	4
2.1 ความยากจนหลายมิติ	4
2.2 ความเหลื่อมล้ำหลายมิติ	7
2.3 การพัฒนาเศรษฐกิจไทยโดยสังเขป	9
3. วิธีการศึกษา	11
4. ข้อมูล.....	14
5. ผลการศึกษาด้านความเหลื่อมล้ำหลายมิติ.....	15
5.1 ความเหลื่อมล้ำรายมิติ	15
5.2 ดัชนีความเหลื่อมล้ำหลายมิติ.....	42
6. บทสรุป.....	47
6.1 สรุปผลการศึกษา	47
6.2 นโยบาย.....	48
บรรณานุกรม	50
ภาคผนวก 1 การนำเสนอผลงาน	56
ภาคผนวก 2 ตัวอย่าง Dashboard.....	58

1. บทนำ

1.1 ที่มาของปัญหา

ความเหลื่อมล้ำเป็นประเด็นที่ภาครัฐในประเทศต่าง ๆ รวมถึงองค์ระหว่างประเทศเริ่มให้ความสนใจอย่างจริงจัง เนื่องจากความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ส่งผลเสียต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อประเทศในระยะยาว รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวโดยบรรจุเป้าหมายการลดความเหลื่อมล้ำเป็นยุทธศาสตร์หลักในการแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อย่างไรก็ตามความเหลื่อมล้ำที่ทางภาครัฐติดตามและประเมินผลของนโยบายจะเน้นหลักที่ความเหลื่อมล้ำของรายได้ การศึกษาและสาธารณสุข ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำมีมิติที่ค่อนข้างกว้าง และมีความหลากหลายของตัวชี้วัด

เพื่อให้ภาครัฐสามารถประเมินและติดตามสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลและนำเสนอการเปลี่ยนแปลงความยากจนของคนไทย แยกตามปัจจัยและมิติต่าง ๆ อย่างไรก็ตามการติดตามในประเด็นที่หลากหลายยังมีลักษณะที่กระจัดกระจาย และความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติมีทิศทางที่แตกต่างกัน งานวิจัยนี้พยายามที่จะสร้างดัชนีที่นำเสนอภาพรวมของความเหลื่อมล้ำ โดยครอบคลุมมิติที่หลากหลายเพื่อให้ นักวิจัยอื่น ๆ สามารถประเมินการเปลี่ยนแปลง และผลของนโยบายความเหลื่อมล้ำต่อความเหลื่อมล้ำในภาพรวมได้

สศช. ติดตามความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ (สศช. 2560ก) ในประเด็นดังต่อไปนี้ (1) ความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่งในรูปของรายได้ บัญชีเงินฝาก และที่ดิน (บัญชีเงินฝากและที่ดิน ในรายงานปี 2555) (2) ความเหลื่อมล้ำในด้านการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษา (การเข้าถึง ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ในระดับภูมิภาค) สาธารณสุข (การเข้าถึง ความเหลื่อมล้ำของการกระจายบุคลากร และอุปกรณ์ทางการแพทย์) การเข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม (เช่นเบี้ยยังชีพ) การเข้าถึงบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์มือถือ) (3) ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมด้านกระบวนการยุติธรรม (4) ความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคด้านเพศ

รายงานของ สศช. ในปี 2555 พบความเหลื่อมล้ำในประเด็นดังกล่าว โดยที่ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน ได้แก่ บัญชีเงินฝาก และที่ดินระหว่างกลุ่มคนที่รวยที่สุดและจนที่สุดค่อนข้างสูง

จากรายงานปี 2560 (สศช. 2560ข) พบว่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของไทยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาดีขึ้นเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม การสำรวจเศรษฐกิจและสังคมมีปัญหาในการเก็บข้อมูลกลุ่มคนที่มีรายได้สูงซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าความเป็นจริง Vanitcharearnthum (2018) ได้ใช้ข้อมูลภาษีเงินได้ช่วยในการปรับรายได้ของกลุ่มคนที่มีรายได้สูง พบว่าความสัมพันธ์ที่แก้ไขแล้วให้ค่าแนวโน้มของความเหลื่อมล้ำที่แยลง ในส่วนของภาครัฐมองเรื่องความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเด็นที่ค่อนข้างทับซ้อน ในประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำจะค่อนข้างมุ่งเน้นไปด้านรายได้ และทรัพย์สินทางการเงิน ตลอดจนการเข้าถึงบริการภาครัฐเช่น สาธารณสุข และการศึกษา ในรายงาน สศช. (2561) ได้อธิบายเป้าความเหลื่อมล้ำทางรายได้โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินี ส่วนประเด็นอื่น ๆ มองเป้าหมายในแง่ของการลดความยากจนหรือขาดแคลน นอกจากนี้ในการบูรณาการร่วมกันของภาครัฐผ่าน ระบบการบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform –TPMAP) ก็ยังคงเน้นในเรื่องของการลดความยากจนหรือความขาดแคลน โดยมุ่งในมิติต่าง ๆ ได้แก่ สุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา รายได้และการเข้าถึงบริการภาครัฐ และนำเสนอการวัดความยากจนหลากหลายมิติ (multidimensional poverty index) อย่างไรก็ตาม ในแวดวงวิชาการ เราทราบกันดีว่าประเด็นความยากจน และความเหลื่อมล้ำถึงแม้ว่าจะมีความเกี่ยวข้องกัน แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่แตกต่างกัน และต้องการดัชนีที่แตกต่างกัน (McKnight, 2018)

ความเหลื่อมล้ำของผลลัพธ์ (inequality of outcome) เช่นรายได้ มิได้เป็นผลผลิตของของความแตกต่างระหว่างความพยายามของแต่ละคนเท่านั้น แต่เกิดจากความแตกต่างจากสภาพแวดล้อมที่เหนือการควบคุมของแต่ละบุคคล เราเรียกว่าความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส (inequality of opportunity) ดังนั้นการลดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส (inequality of opportunity) ผ่านนโยบายของรัฐจะช่วยให้คนที่ด้อยโอกาสได้รับความช่วยเหลือที่เขาต้องการ ในกรณีของไทย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555) พุดถึงประเด็นความเหลื่อมล้ำของโอกาสของการศึกษา โดยใช้แนวคิดของ Barros et al (2008) นอกจากนี้ สศช. (2556) ได้ใช้แนวคิดดัชนีความเหลื่อมล้ำของโอกาส (Human Opportunity Index) ในการวัดการเข้าถึงการศึกษา และการรับเบี้ยยังชีพ

ในแง่ของความเท่าเทียมของโอกาสในการเข้าถึง เราอาจจะพิจารณามิติต่อไปนี้ การศึกษา การสาธารณสุข แรงงาน และโครงสร้างพื้นฐาน (Yusuf, 2017) จากความเหลื่อมล้ำที่มีมิติที่หลากหลาย งานศึกษาเช่น Yusuf (2017) ได้สร้างดัชนีความเหลื่อมล้ำหลายมิติ โดยการใช้ค่าถ่วงน้ำหนัก และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่แตกต่างกัน Yalonetzky (2009) ได้นำเสนอแนวทางในการสร้างดัชนีความแตกต่าง (dissimilarity index) สำหรับวัดการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางโอกาสหลายมิติ และทดสอบทางสถิติ

ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา ความสนใจในแง่ของการสร้างดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติเป็นประเด็นที่นักวิชาการให้ความสนใจมากขึ้น Araar (2012) ได้นำเสนอประเด็นทางทฤษฎีในการคำนวณดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ และทดลองคำนวณดัชนีดังกล่าวสำหรับประเทศแคว้นารูน McKnight (2018) ได้พยายามนำเสนอดัชนีความเหลื่อมล้ำซึ่งครอบคลุมรายได้และความอยู่ดีกินดี และเชื่อมโยงคำอธิบายการเปลี่ยนแปลงของดัชนีกับนโยบายภาครัฐ, Sevinc (2015) ได้นำเสนอดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ และประยุกต์กับข้อมูลการสำรวจของสหราชอาณาจักร ในขณะที่ Rohde and Guest (2018) ได้นำเสนอดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ และประยุกต์กับข้อมูลของสหรัฐอเมริกา เยอรมนีและออสเตรเลีย ในกรณีของไทยดัชนีวัดที่พิจารณามิติที่หลากหลายเป็นเพียงมุมมองในแง่ของความยากจนเช่น สศช. 2555 และ TPMAF ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยพยายามขยายขอบเขตของงานศึกษาด้านความเหลื่อมล้ำของไทยไปในมุมมองหลากหลายมิติและพัฒนาดัชนีหลากหลายมิติ ตามแนวทางที่ได้อ้างถึงข้างต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) รวบรวมฐานข้อมูลทั้งด้านจุลภาคและมหภาคที่สะท้อนภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นข้อมูลที่ใช้วัดการเปลี่ยนแปลงด้านความเหลื่อมล้ำและสังคม
- 2) พัฒนาตัวชี้วัดด้านความเหลื่อมล้ำและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- 3) รายงานสถานะและแนวโน้มความเหลื่อมล้ำ และความกินดีอยู่ดีของไทย

2. ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในที่นี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความยากจนหลายมิติ (multidimensional poverty index) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำหลายมิติ (multidimensional inequality index)

2.1 ความยากจนหลายมิติ

ในช่วงหลังทศวรรษที่ 1970 ความสนใจเกี่ยวกับความยากจนในมุมมองที่นอกเหนือจากด้านรายได้เป็นที่สนใจของแวดวงวิชาการโดยเฉพาะงานเชิงประจักษ์ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากแนวคิด Capability Approach และ Social inclusion approach งานวิจัยจำนวนมากพยายามเสนอวิธีการในการพิจารณาความยากจนหลากหลายมิติ โดยที่วิธีการในการพิจารณาความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติได้แก่วิธีการ dashboard, การสร้าง composite index, แผนภาพ Vann diagram, dominance approach, วิธีการทางสถิติ และ Axiomatic approach ซึ่งวิธีการดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่มคือ การสร้างดัชนีจากข้อมูลตัวชี้วัดรวมแต่ละมิติ ซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่ได้สนใจความสัมพันธ์ระหว่างมิติ กับกลุ่มที่สองใช้ข้อมูลชุดเดียวกันและพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละมิติ¹

วิธีการแสดง dashboard เป็นการนำเสนอความยากจนในแต่ละมิติแบบแบ่งแยกกัน โดยไม่ได้ระบุน้ำหนักความสำคัญกับมิติต่าง ๆ อย่างชัดเจน ในขณะที่เดียวกันไม่สามารถที่จะระบุคนจนหลากหลายมิติได้ ส่วน composite index ให้ค่าน้ำหนักที่สะท้อนแต่ละมิติ แต่ก็ได้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมิติ

¹ รายละเอียดของแต่ละวิธีสามารถอ่านได้จาก Alkire et al (2015)

วิธีการที่เหลือ ผู้วิจัยพยายามนำเสนอวิธีการในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมิติ เริ่มจากการ
แผนภาพ Vann diagram ซึ่งพิจารณาความขาดแคลนที่เกิดขึ้นในมิติที่มีความคาบเกี่ยวกัน ตัวอย่างเช่น Atkinson
et al (2010) ใช้แผนภาพ Vann ในการความยากจนด้านรายได้ การขาดแคลนวัตถุ และการว่างงาน

เครื่องมือทางสถิติถูกนำมาใช้ในการสร้างดัชนีความยากจนหลากมิติ ได้แก่ Principal component
analysis, multiple correspondence analysis, cluster analysis และ factor analysis โดยที่เครื่องมือเหล่านี้
ได้ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละมิติในการระบุว่าใครเป็นคนจน การสร้างค่าน้ำหนัก การสร้างคะแนน
ระบุคนจน และสร้างตัวชี้วัดความยากจนระดับประเทศ

ส่วน Axiomatic approach เป็นการสร้างดัชนีความยากจนหลากมิติจากพื้นฐานโครงสร้างทาง
คณิตศาสตร์ (axioms) ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถทำนายได้ด้วยแนวทางคณิตศาสตร์ Alkire and Foster (2013) ได้
นำเสนอวิธีการในการแปลงตัวชี้วัดเป็นตัวดัชนีที่สอดคล้องกับ axiom โดยใช้ property of ordinality

งานศึกษาเชิงประจักษ์ส่วนมากใช้งานแนวทางที่นำเสนอโดย Alkire and Foster (2013) Oxford
Poverty & Human Development Initiative (OPHI) มาใช้การพัฒนาดัชนีความยากจนหลายมิติระดับประเทศ
ซึ่งปรากฏในตารางต่อไปนี้

งานศึกษา	ประเทศ	มิติ
Batana (2008)	Sub-Saharan African countries	การศึกษา (Ed), สาธารณสุข (H), มาตรฐานความเป็นอยู่ (L), Empower
Bellani (2013)	European countries	เศรษฐกิจ (Ec), L
Alkire and Seth (2013)	India	Ed, H, L
Alkire and Santos (2013/14)	Developing countries	Ed, H, L

Alkire, Conconi and Seth (2014)	หลายประเทศ	Ed, H, L
Whelan, Nolan and Maître (2014)	European countries	Ec, H, L
Sial, Noreen and Awan (2015)	Pakistan	Ec, Ed, H, L
Díaz and Iliopoulos (2016)	Paraguay	Ed, H, L
Shifa and Leibbrandt (2017)	Kenya and Zambia	Ed, H, L
Ogututu and Qaim (2019)	Kenya	Ec, Ed, H, L
Seth and Sabina Alkire (2014)	India and Haiti	Ed, H, L
Alkire and Foster (2011)	US	Ec, Ed, H

ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

ในกรณีของไทย สศช. ได้นำแนวคิดของ Oxford Poverty & Human Development Initiative (OPHI) มาใช้การพัฒนาดัชนีวัดความยากจนหลายมิติ (MPI) โดยใน สศช. (2557) ได้ทดลองคำนวณ MPI กรณีศึกษาจากผู้สูงอายุ โดยใช้ข้อมูลจาก SES โดยพิจารณาองค์ประกอบ 4 มิติ ได้แก่ด้านสุขภาพ (การช่วยเหลือตนเอง, การได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุ) สถานะทางเศรษฐกิจ (ด้านรายจ่าย, ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย, ดัชนีทรัพย์สิน, เบี้ยผู้สูงอายุ) การศึกษา (การสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ) และความเป็นอยู่ (ไฟฟ้า, ห้องน้ำ, น้ำดื่ม, น้ำใช้, เชื้อเพลิงที่ใช้ปรุงอาหาร, สภาพที่อยู่อาศัย) โดยให้น้ำหนักแต่ละมิติเท่า ๆ กัน นอกจากนี้ได้ทดลองใช้ cut-off ที่แตกต่างกัน เช่น 10%, 15% และ 20%

OPHI (2019b) ได้พัฒนา MPI สำหรับเด็ก โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจ Multiple Indicator Cluster Survey (MICS) ซึ่งดำเนินการโดย UNICEF พิจารณาตัวชี้วัดใน 4 มิติ ได้แก่ การศึกษา (การเรียนรู้) สวัสดิการเด็ก (การคุ้มครองเด็ก, สภาพความเป็นอยู่) มาตรฐานความเป็นอยู่ (สภาพที่อยู่อาศัย, เชื้อเพลิงทำอาหาร, ทรัพย์สิน, บัญชีธนาคาร และน้ำดื่มสะอาด) และสุขภาพ (โภชนาการ, การป้องกันสุขภาพ) โดยใช้เกณฑ์การตัดสินที่ 25% ในขณะที่รายงานเปรียบเทียบระดับโลกซึ่งใช้ตัวชี้วัดที่คล้ายคลึงกัน OPHI (2019a, 2017) พิจารณาความยากจนใน 3 มิติ ได้แก่ การศึกษา (จำนวนปีการศึกษาพื้นฐาน, การเข้าถึงโรงเรียนของเด็ก) สุขภาพ (การตายของเด็กแรกเกิด, โภชนาการ) และมาตรฐานการดำรงชีพ (การเข้าถึงไฟฟ้า, สุขภาพที่ดี, การเข้าถึงน้ำดื่มที่ถูกสุขอนามัย, เชื้อเพลิงทำอาหาร และการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน)

โครงการ TPMAPI ใช้ข้อมูลจากการสำรวจความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ในการคำนวณดัชนีความยากจนหลายมิติ ซึ่งพิจารณา 5 มิติ ได้แก่ สุขภาพ (น้ำหนักแรกเกิดเด็ก, กินอาหารถูกสุขลักษณะ, มีการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการเจ็บป่วย, ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ) ความเป็นอยู่ (ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย, มีน้ำสะอาด, มีน้ำใช้เพียงพอ, ครวเรือนถูกสุขลักษณะ) การศึกษา (เด็กอายุ 3-5 ปีได้รับการเตรียมความพร้อม, เด็กอายุ 6-14 ปีได้รับการศึกษาภาคบังคับ, เด็กจบชั้น ม.3 ได้เรียนต่อชั้น ม. 4, คนอายุ 15-59 ปี อ่าน เขียนและคิดเลขได้) รายได้ (คนอายุ 15-59 ปีมีรายได้, คนอายุ 60 ปีขึ้นไปมีรายได้, รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน) และการเข้าถึงบริการรัฐ (ผู้สูงอายุ, ผู้พิการได้รับการดูแล)

2.2 ความเหลื่อมล้ำหลายมิติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความกีดกันอยู่ดีหลายมิติ มักจะเน้นไปที่ความยากจนหลายมิติ ในขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำหลายมิติเริ่มมีการศึกษาและประยุกต์ใช้ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ดังแสดงได้จากตารางต่อไปนี้

งานวิจัย	มิติ	ข้อมูล	น้ำหนัก	ตัววัด
Maasoumi and Nickelburg (1988)	รายได้ (I) มูลค่าสุทธิ ของบ้าน และ การศึกษา (E)	PSID	ค่าที่ แตกต่างกัน	Generalized entropy
Lugo (2007)	I, สาธารณสุข (H), E	การสำรวจครัวเรือน Argentina	เท่ากัน	Generalized entropy
Seth (2009)	I, H, E	Mexican census	เท่ากัน	Generalized entropy
Aristei and Bracalente (2011)	I, H, E	SILC อิตาลี	เท่ากัน	Atkinson
Decancq and Lugo (2012)	I, H, E	Russian longitudinal monitor survey	เท่ากัน	Gini
Jorda (2013)	I, H, E	International HDI	เท่ากัน	Generalized entropy
Sial et al (2015)	H, E และรายจ่าย	Household Integrated Economic Survey	เท่ากัน	Gini
Rohde and Guest (2013)	I, H, E	PSID	ค่าที่ แตกต่างกัน	Generalized entropy
Rohde and Guest (2017)	I, H, E และการ พักผ่อน (L)	PSID, SOEP, และ HILDA	ค่าที่ แตกต่างกัน	Generalized entropy
Glassman (2019)	I, H, E, L, เจ้าของ ยานพาหนะ และ บ้าน	American Community Survey	เท่ากัน	Atkinson และ Gini

ที่มา: ปรับจาก Glassman (2019)

เราจะพบว่ามิติที่เป็นที่สนใจส่วนมากค่อนข้างที่จะคล้ายคลึงกัน โดยที่นอกจากความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่หน่วยงานในแต่ละประเทศสนใจ มิติด้านการศึกษาและสาธารณสุขก็เป็นมิติที่ถูกนำมาผนวกในการ สร้างตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ ข้อจำกัดเกี่ยวกับมิติที่พิจารณา มักเกิดจากข้อจำกัดด้านข้อมูล

ตัวชี้วัดในแต่ละมิติจะได้รับการแปลงค่า ซึ่งมีอยู่สองแนวทางคือ 1) การหารด้วยค่าเฉลี่ย 2) การลบด้วย ค่าต่ำสุดแล้วหารด้วย range

การให้น้ำหนักกับแต่ละมิติ บทความส่วนมากให้ค่าน้ำหนักที่เท่ากัน ในขณะที่บางบทความเช่น Maasoumi and Nickelsburg (1988) , Rohde and Guest (2013, 2017) ใช้ค่าน้ำหนักที่แตกต่างกัน

ในขณะที่ตัวชี้วัดด้านความเหลื่อมล้ำจะมีสองทางเลือกคือ (1) Generalized entropy (Atkinson) และ (2) Gini

2.3 การพัฒนาเศรษฐกิจไทยโดยสังเขป

การพัฒนาเศรษฐกิจในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ถึง 3 ซึ่งเน้นการผลิตเพื่อนำเข้า และมุ่งเน้นการผลิตเพื่อส่งออกตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ได้เปลี่ยนโครงสร้างการผลิต ของไทยจากภาคเกษตรไปยังภาคอุตสาหกรรมเข้มข้นและภาคบริการ ในช่วงปี 2522 ถึง 2528 ไทยเผชิญ ผลกระทบจากวิกฤตน้ำมันครั้งที่สอง และปัญหาการเมืองภายในประเทศ การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล พยายามมุ่งหาวิธีการในการดึงเงินตราต่างประเทศ และการลดค่าเงินในปี 2527 แต่อย่างไรก็ตาม การขยายตัวทาง เศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าวยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ

ปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วระหว่างปี 2531 ถึง 2534 คือผลจาก ข้อตกลงพลาซ่าซึ่งญี่ปุ่นจำเป็นต้องปล่อยให้ค่าเงินเป็นไปตามสถานของเงินทุนสำรอง ส่งผลให้ค่าเงินเยนแข็งค่า และญี่ปุ่นจำเป็นต้องย้ายฐานการผลิตออกนอกประเทศ โดยที่ไทยเป็นเป้าหมายหนึ่งที่สำคัญของนักลงทุนญี่ปุ่น นอกจากนี้ในเชิงสถาบันเศรษฐกิจของไทยในช่วงต้นทศวรรษ 2530 มีการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน การผ่อนปรน

มาตรการทางการเงิน ส่งผลให้เกิดการไหลเข้าของเงินทุน และบทบาทของภาคเอกชนโดยเฉพาะนายธนาคารในการจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน ภาวะเศรษฐกิจที่เฟื่องฟูและการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศส่งผลให้เกิดการเก็งกำไรในตลาดทุนและที่ดิน ก่อให้ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ อันส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์การเงินในปี 2540

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ 2530 ส่งผลให้ความยากจนลดลง แต่เกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อันเนื่องมาจากความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกัน โดยที่เจ้าของปัจจัยทุนมีความสามารถในการสะสมทุนที่สูงขึ้น นอกจากนี้มีความแตกต่างระหว่างพื้นที่และภูมิภาคของการพัฒนา หลังจากวิกฤตการณ์การเงินในปี 2540 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง และการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการร่างรัฐธรรมนูญ 2540 ตลอดจนนโยบายในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ

แม้ว่าทิศทางนโยบายก่อนปี 2540 จะเริ่มตระหนักถึงปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเริ่มผนวกประเด็นต่าง ๆ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่การดำเนินการในเชิงนโยบายอย่างเป็นทางการได้เกิดขึ้นหลังจากรัฐธรรมนูญปี 2540 ซึ่งเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม ตลอดจนนักการเมืองได้ดำเนินนโยบายที่ตอบสนองต่อประชาชนมากขึ้น มีการประกาศใช้ พรบ.การศึกษา 2542 ซึ่งสนับสนุนการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนมีโอกาสดูแลเรียนฟรี 12 ปี นอกจากนี้ รัฐบาลได้ดำเนินการนโยบายสุขภาพถ้วนหน้าในปี 2545 การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลทักษิณ (2544-2549) มีลักษณะที่มุ่งเน้นสองเส้นทาง (dual-track) คือการพัฒนาแบบเปิด เน้นการเปิดเสรีและการลงทุน กับการพัฒนาในระดับรากหญ้า ซึ่งแนวทางในส่วนหลังนำมาซึ่งมาตรการเพื่อสวัสดิการสังคม ไม่ว่าจะเป็นหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การสงเคราะห์คนจน และโครงการสวัสดิการต่าง ๆ

หลังจากรัฐประหารปี 2549 และผลกระทบจากวิกฤติทางการเงินโลก 2551-2552 ภาวะเศรษฐกิจในตลาดโลกที่อัตราดอกเบี้ยต่ำจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดโลกลดต่ำลง และเงินทุนไหลเข้าในประเทศไทยส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศต่ำ

เงินทุนสำรองระหว่างประเทศ ตลอดจนสภาพคล่องของภาคการเงินค่อนข้างสูง แต่อย่างไรก็ตามการลงทุน

ภาคเอกชนยังอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ

การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจในช่วงหลังปี 2549 ถึงปัจจุบัน อยู่ภายใต้ความขัดแย้งทางการเมือง และถูกกำหนดจากรัฐบาลจากการเลือกตั้งและรัฐประหาร อย่างไรก็ตาม แนวทางในการดำเนินนโยบายยังคงเน้นสองเส้นทางคือความเจริญทางเศรษฐกิจผ่านการลงทุนภาครัฐในโครงการต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็ดำเนินนโยบายสวัสดิการสังคมต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม

3. วิธีการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ

ข้อเสนอเกี่ยวกับการสร้างดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ (Multidimensional inequality) ได้ถูกนำเสนอโดย

Maasoumi (1986) อย่างไรก็ตาม ความรู้ทางทฤษฎี ตลอดจนการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวยังไม่ได้ถูกนำไปใช้

อย่างแพร่หลาย อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของของตัววัดที่ถูกนำเสนอและข้อมูล อย่างไรก็ตามในช่วงสิบปีที่ผ่านมา

งานวิจัยจำนวนมากเริ่มพยายามที่จะจัดการกับปัญหาดังกล่าว อันเป็นผลจากข้อเสนอของ Sen และ Stiglitz ที่

เน้นย้ำกับแวดวงวิชาการว่าการพิจารณาความเหลื่อมล้ำของความอยู่ดีกินดี จำเป็นต้องพิจารณาประเด็นอื่น ๆ

นอกจากด้านรายได้

การสร้างดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติมีพื้นฐานจากทฤษฎีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ในแง่ตัววัดต่าง ๆ เช่น

Gini, Theil index, Atkinson index) โดยที่รูปแบบของดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติจะใช้ขั้นตอนสองขั้นตอนใน

การสร้างตัวชี้วัด ได้แก่การเลือกมิติที่จะพิจารณา และประมาณค่าความเหลื่อมล้ำโดยใช้แนวคิดจากการวัดความ

เหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยที่แนวทางหลักๆ สองกลุ่มที่ใช้คือวิธีการของ Maasoumi และวิธีการของ Atkinson-

Sen-Kolm

แนวทางของ Maasoumi

Maasoumi (1986) ได้เสนอการสร้างตัววัดความเหลื่อมล้ำจากมิติจากวิธีการของ Theil และ Atkinson โดยในขั้นตอนที่หนึ่ง จะระบุฟังก์ชันอยู่ดีกินดี (Well-being function) S_i ซึ่งรวมทุกมิติเข้าด้วยกัน โดยพิจารณาตัวชี้วัดมิติที่ $j=1,2,\dots,m$ และครัวเรือนที่ $i = 1,2,\dots,n$ ซึ่งใช้สัญลักษณ์ x_{ij} และสามารถสร้างเมทริกซ์ $x = [x_{ij}]$

เราสามารถคำนวณการแจกแจงระหว่างครัวเรือนได้ด้วย

$$D_\beta(S, X; w) = \sum_{j=1}^m w_j \left\{ \sum_{i=1}^n S_i \left[\left(\frac{S_i}{X_{ij}} \right)^\beta - 1 \right] / \beta(\beta + 1) \right\}$$

โดยที่ w_j น้ำหนัก, S_i คือความอยู่ดีกินดีของ i และ β ค่าสัมประสิทธิ์การทดแทนระหว่างมิติ

ฟังก์ชัน D ทำให้เราสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการแจกแจงจากข้อมูลกับการแจกแจงแบบ uniform ซึ่งสะท้อนการกระจายที่เท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์ ความแตกต่างระหว่าง entropy ของการแจกแจงทั้งสองจะเป็นตัววัดความไม่เท่าเทียม เราสามารถคำนวณความเหลื่อมล้ำจากมิติได้จากสมการ

$$I_\alpha(S) = \sum_{i=1}^n p_i \left[\left(\frac{S_i^*}{p_i} \right)^{1+\alpha} - 1 \right] / \alpha(1 + \alpha) \text{ กรณี } \alpha \neq 0, -1$$

โดยที่ α คือระดับการหลีกเลี่ยงความไม่เท่าเทียมกัน (degree of inequality aversion) , p_i คือสัดส่วนของ

ประชากรในกลุ่มที่ i และ $S_i^* = \sum S_j$

ถ้า $\alpha = 0$ เราจะได้ Theil's first index $I_0(S) = \sum_{i=1}^n S_i^* \log \left(\frac{S_i^*}{p_i} \right)$ และถ้า $\alpha = -1$ จะได้

Theil's second index $I_1(S) = \sum_{i=1}^n p_i \log \left(\frac{p_i}{S_i^*} \right)$

แนวทางของ Atkinson-Kolm-Sen

แนวทางของ Atkinson-Kolm-Sen (AKS) มีพื้นฐานมาจากการงานวิจัย Atkinson (1970), Sen (1973) และ Kolm (1976a, b) ได้ถูกนำมาพัฒนาเพื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติโดย Tsui (1995) ซึ่งได้พัฒนาดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติในรูปแบบสัมพัทธ์ (relative) และสัมบูรณ์ (absolute) Tsui สมมุติให้ฟังก์ชันสวัสดิการของสังคมเป็นผลรวมของอรรถประโยชน์ของแต่ละบุคคล

กระบวนการในการสร้างดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติสามารถดำเนินการได้สองรูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง เป็นการสร้างดัชนีความเหลื่อมล้ำสำหรับแต่ละมิติ แล้วจึงค่อยรวมดัชนีทุกมิติเข้าด้วยกัน ตัวอย่างของแนวทางนี้คือ Multidimensional Gini Index ซึ่งนำเสนอโดย Gajdos and Weymark (2005) ในขณะที่ยังรูปแบบที่สอง คือการรวมมิติต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลเข้าด้วยกัน แล้วค่อยสร้างดัชนีวัดความเหลื่อมล้ำ ซึ่ง Decancq and Lugo (2012) เสนอว่าเป็นแนวทางที่ดีกว่า เนื่องจากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างแต่ละมิติ ซึ่งในการศึกษานี้จะใช้แนวทางดังกล่าว

การวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำหลายมิติ

ในที่นี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวทางที่สองซึ่งคำนวณระดับความสำเร็จของแต่ละมิติ แล้วจึงรวมดัชนีความอยู่ดีกินดีของแต่ละคน แล้วในขั้นที่สองก็คำนวณความเหลื่อมล้ำโดยใช้ Gini โดยผู้วิจัยจะอธิบายขั้นตอนทั้งสองขั้นดังต่อไปนี้

เนื่องจากตัวชี้วัดในแต่ละมิติมีหน่วยที่แตกต่างกัน ดังนั้น เราจะปรับค่าของแต่ละคนโดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{ดัชนีที่ปรับสเกล} = (\text{ค่าจริง} - \text{ค่าต่ำสุด}) / (\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด})$$

รูปแบบสมการที่ใช้รวมดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติของครัวเรือนที่ j สามารถแสดงได้ดังนี้

$$I_j = \left(\sum_i w_i Z_{ij}^\beta \right)^{1/\beta}$$

$$I_j = \prod_{i=1}^N Z_{ij}^{w_i} \text{ หาก } \beta = 0$$

โดยที่ Z_{ij} ดัชนีที่ปรับสเกลของครัวเรือนที่ j ในมิติที่ i , w_i คือค่าน้ำหนักของมิติที่ i และ β คือระดับของการทดแทนกันของมิติต่าง ๆ หากค่า β มีค่าต่ำแสดงว่ามิติต่าง ๆ ไม่สามารถทดแทนกันได้ดี ค่าดัชนีที่ดีขึ้นของตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง มิได้ส่งผลให้ดัชนีรวมดีขึ้นมากนัก หลังจากนั้น เราจะนำ I_j ไปคำนวณค่าสัมประสิทธิ์จีนิ

4. ข้อมูล

ในการศึกษาี้ ผู้วิจัยพิจารณาความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสร้างดัชนีความเหลื่อมล้ำหลายมิติ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานะสังคมและเศรษฐกิจ (SES) ปี 2531 ถึง 2560 เพื่อให้ตัวอย่างที่พิจารณาในแต่ละมิติเป็นตัวอย่างเดียวกัน และสามารถที่จะเปรียบเทียบทิศทางแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติได้ อย่างไรก็ตามการใช้ข้อมูลสำรวจ SES จะขาดภาพของกลุ่มคนรายได้ top 1% อันเป็นข้อจำกัดของข้อมูลสำรวจแบบสุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ SES ยังขาดตัวแปรที่ดีในการอธิบายความเหลื่อมล้ำในบางมิติเช่นสุขภาพ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่

- 1) รายได้ของครัวเรือน โดยพิจารณารายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพอันประกอบด้วยค่าจ้างและเงินเดือน กำไรจากการประกอบธุรกิจและเกษตรกรรม และรายได้รวมของครัวเรือน การแยกพิจารณารายได้จากแหล่งรายได้ที่แตกต่างกันช่วยให้เราเห็นที่มาของความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

- 2) ค่าเฉลี่ยของปีการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน โดยแปลงรหัสการศึกษาเป็นปีการศึกษา และหาค่าเฉลี่ยของจำนวนปีการศึกษาสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี
 - 3) ในด้านสุขภาพ ผู้วิจัยได้สร้างค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขที่มีได้จ่ายเองคาดไว้ (Expected in-kind health expenditure) ซึ่งประมาณการจากประเภทสิทธิการรักษาพยาบาลที่มี อายุเฉลี่ยของสมาชิกในครัวเรือน และปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งจะอธิบายในหัวข้อถัดไป
 - 4) ดัชนีสินค้าคงทน (durable good) ซึ่งสร้างจาก Principal Component Analysis ของสินค้าคงทน ได้แก่ รถยนต์ รถกระบะ รถมอเตอร์ไซด์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ เครื่องปรับอากาศ และเครื่องซักผ้า
 - 5) สินทรัพย์ทางการเงิน
 - 6) ดัชนีด้านเทคโนโลยี ซึ่งสร้างจาก Principal Component Analysis จากตัวแปรจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ และจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทดลองสร้าง PCA กรณีที่เพิ่มโทรศัพท์มือถือ
- ในการคำนวณดัชนีหลายมิติ ตัวแปรทั้งหลายได้ถูกแปลงโดยใช้เป็นค่ามาตรฐาน (standardized) ด้วยการหักด้วยค่าต่ำสุดแล้วหารด้วยค่าพิสัย (ค่าสูงสุด-ค่าต่ำสุด) เพื่อให้ตัวแปรทั้งหมดมีหน่วยเดียวกัน

5. ผลการศึกษาดัชนีความเหลื่อมล้ำหลายมิติ

5.1 ความเหลื่อมล้ำรายมิติ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละมิติจาก SES ปี 2560 พบว่ารายได้มีความสัมพันธ์กับการศึกษา สินค้าคงทนและสินทรัพย์ทางการเงินค่อนข้างสูง ในขณะที่สาธารณสุขและเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำกับรายได้ ดังนั้นหากเราพิจารณาความเหลื่อมล้ำแยกระหว่างมิติดังกล่าว ทั้งแบบแยกรายมิติ และ

โดยรวมด้วยดัชนีความเหลื่อมล้ำหากมิติ น่าจะสะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำของครัวเรือนไทยได้ดีขึ้นจากการพิจารณาเพียงมิติด้านรายได้เพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 1: ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจาก SES ปี 2560

	รายได้	การศึกษา	สาธารณสุข	สินทรัพย์ คงทน	สินทรัพย์ทาง การเงิน	เทคโนโลยี
รายได้	1.000					
การศึกษา	0.311	1.000				
สาธารณสุข	0.123	0.142	1.000			
สินทรัพย์คงทน	0.332	0.462	0.081	1.000		
สินทรัพย์ทางการเงิน	0.353	0.228	0.063	0.363	1.000	
เทคโนโลยี	0.263	0.456	0.060	0.538	0.268	1.000

ที่มา: คำนวณจาก SES โดยผู้วิจัย

5.1.1 รายได้

ในการพิจารณาความเหลื่อมล้ำของครัวเรือนไทย มิติแรกที่เราพิจารณาคือรายได้ของครัวเรือน ซึ่งในการศึกษานี้พิจารณารายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพ (ได้แก่ค่าจ้างเงินเดือน กำไรจากการประกอบธุรกิจ และเกษตรกรรม) ซึ่งถือว่าเป็นรายได้จากความสามารถของแต่ละบุคคล และรายได้รวมซึ่งประกอบด้วยรายได้จากการประกอบอาชีพ รายได้ที่เป็นตัวเงินอื่น และรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน รายได้กลุ่มนี้ผนวกความช่วยเหลือที่ครัวเรือนได้รับจากทั้งบุคคลอื่น และภาครัฐ

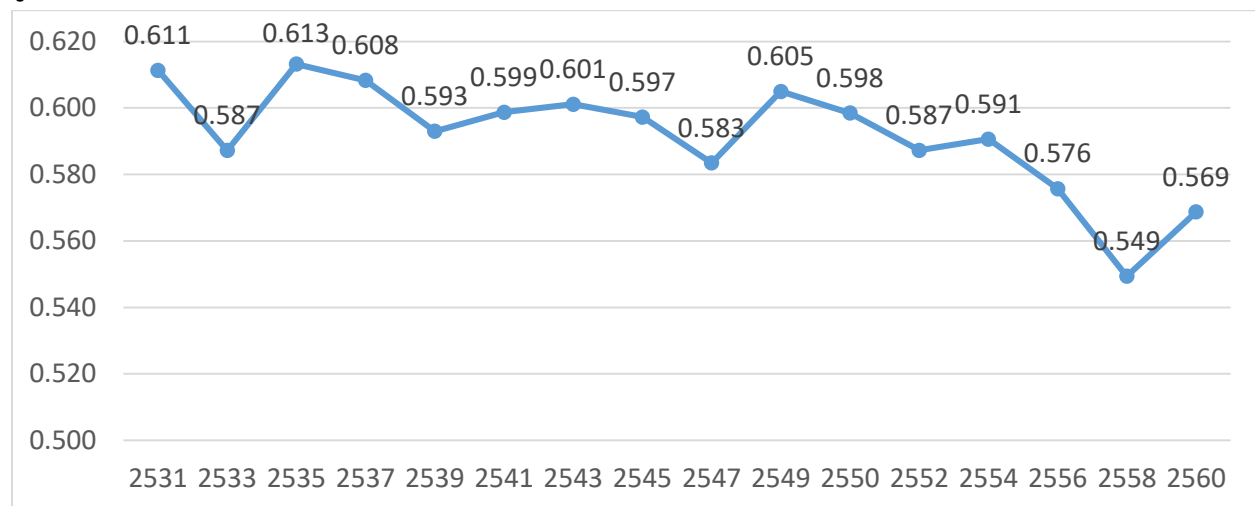
รายได้ทั้งสองกลุ่ม ถูกปรับด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนถ่วงน้ำหนัก ตามวิธีการของ OECD ตามสมการต่อไป

$$OECD \text{ weighted} = 1 + 0.5 * \text{จำนวนผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่หัวหน้าครอบครัว} + 0.3 * \text{จำนวนเด็ก}^2$$

² ใช้อายุ 14 เป็นเส้นแบ่งผู้ใหญ่และเด็ก

จากรูปที่ 1 จะเห็นได้ถึงความความเหลื่อมล้ำด้านรายได้จากการประกอบอาชีพในปี 2531 ค่อนข้างสูงโดยมีค่าสัมประสิทธิ์จีนิเท่ากับ 0.611 ความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มปรับตัวลดลงในช่วงระหว่างปี 2535 ถึง 2539 สอดคล้องกับช่วงที่เศรษฐกิจไทยโดยรวมเจริญเติบโตในระดับที่สูง และค่อนข้างทรงตัวอยู่ระหว่างปี 2539 ถึง 2545 ซึ่งหลังจากความเหลื่อมล้ำปรับตัวสูงขึ้นในปี 2549 หลังจากนั้น ได้ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องระหว่างปี 2549 ถึงปี 2558 แต่อย่างไรก็ตามความเหลื่อมล้ำกลับปรับตัวสูงขึ้นในปี 2560 ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ต้องจับตามองส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะรายได้จากกำไรของธุรกิจและเกษตรกรรมลดลงจากปี 2558 ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้จากค่าจ้างและเงินเดือนมีรายได้สูงขึ้น ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำสูงขึ้น จะเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้จากการประกอบอาชีพมักจะสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ

รูปที่ 1: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของรายได้ของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพ

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

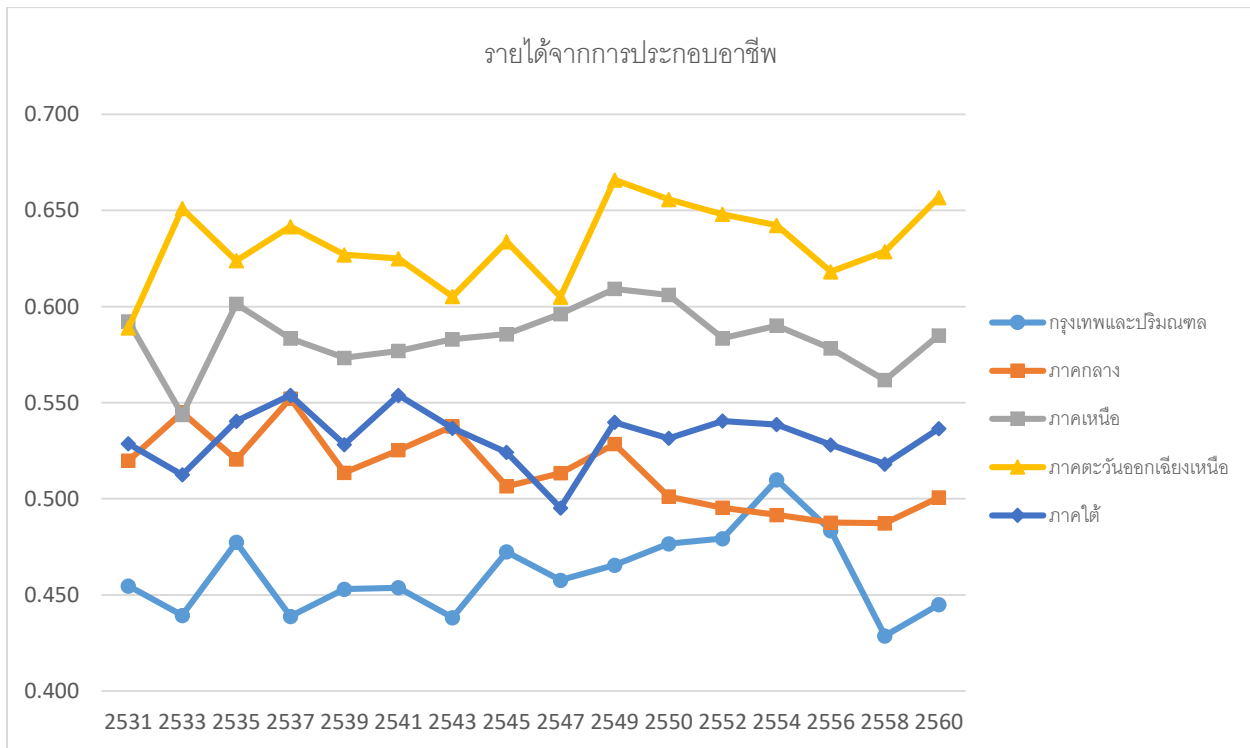
หมายเหตุ: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิที่เข้าใกล้ 1 สะท้อนความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค³ จะเห็นได้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้จากการทำงานสูงที่สุด เนื่องจากลักษณะงานที่มีกลุ่มเกษตรกรรมที่มีรายได้ต่ำ เนื่องจากขาดระบบชลประทานที่ดี

³ ผู้วิจัยพิจารณาข้อมูลรายภาคเพื่อประโยชน์ในการดำเนินนโยบายในเชิงพื้นที่

ในขณะที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความเหลื่อมล้ำจากรายได้จากการทำนายน้อยที่สุด เนื่องจากลักษณะงานที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามค่าสัมประสิทธิ์จีนิของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีลักษณะที่ค่อนข้างผันผวน โดยที่ความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2543 และ 2554 หลังจากนั้นความเหลื่อมล้ำลดลงระหว่างปี 2554 และ 2558 และปรับตัวขึ้นมาในปี 2560 เช่นเดียวกับภูมิภาคอื่น ๆ ยกเว้นตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งความเหลื่อมล้ำได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2556

รูปที่ 2: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของรายได้ของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพ รายภาค

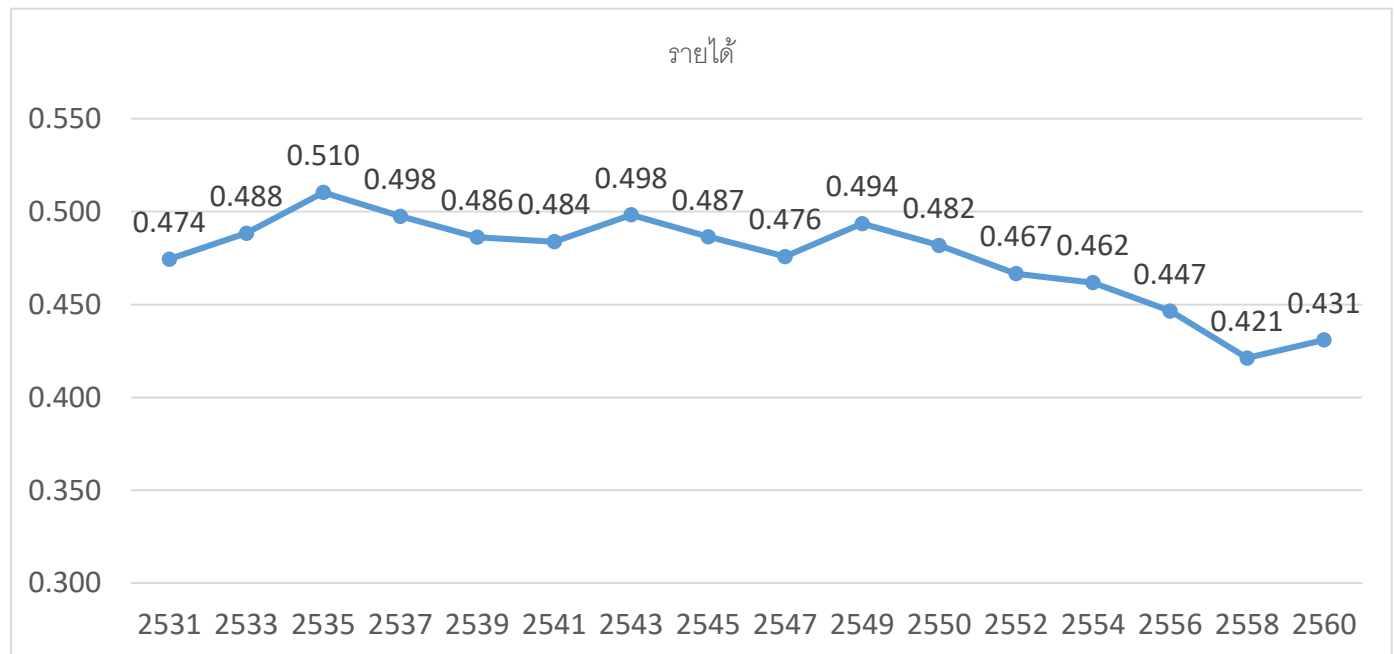
ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

โดยทั่วไปแล้ว ครัวเรือนจะมีรายได้จากแหล่งอื่น ๆ ดังนั้นเราจะพิจารณารายได้รวมซึ่งประกอบด้วยรายได้จากการประกอบอาชีพ รายได้ที่เป็นตัวเงินอื่น และรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน (in-kind) ซึ่งรายได้เหล่านี้จะมีที่มาจากเอกชนอื่น หรือภาครัฐ จากรูปที่ 3 จะเห็นได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์จีนิจากรายได้ประจำของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลง

ระหว่างปี 2533 ถึง 2558 สะท้อนความเหลื่อมล้ำที่ลดลง ในขณะที่เดียวกันค่าสัมประสิทธิ์จีนิของรายได้ประจำของครัวเรือนมีค่าต่ำกว่ารายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพของครัวเรือน แสดงว่าเงินรายได้ทางอื่น เช่นเงินช่วยเหลือจากรัฐ มีบทบาทในการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของครัวเรือนในประเทศไทย

จากรูปที่ 3 มีข้อสังเกตว่าความเหลื่อมล้ำของรายได้รวมของครัวเรือนในปี 2560 มีค่าที่ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น แม้ว่ารูปแบบดังกล่าวในอดีตความเหลื่อมล้ำอาจจะปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นในบางรอบของการสำรวจ แต่ผู้กำหนดนโยบายน่าจะต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

รูปที่ 3: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของรายได้ประจำของครัวเรือน

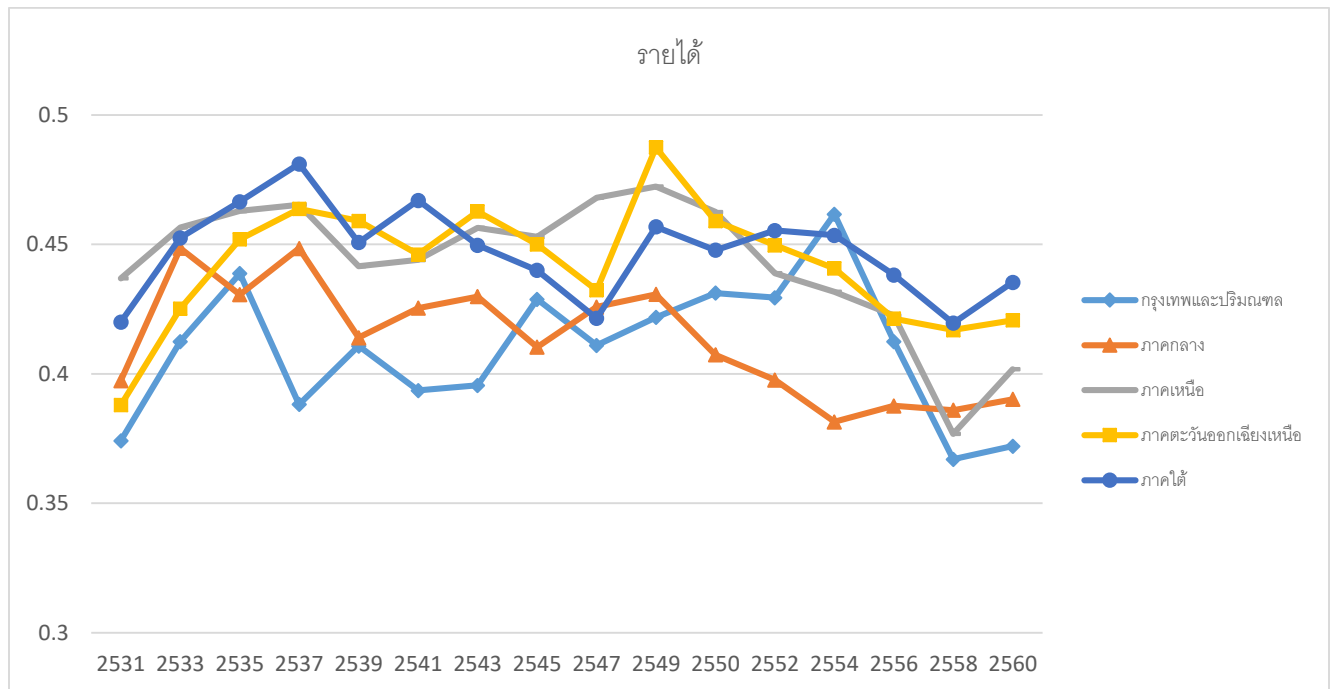

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

รูปที่ 4 พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์จีนิของรายได้ประจำของครัวเรือน จะเห็นแนวโน้มที่ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในแต่ละภาคมีแนวโน้มที่ลดลง แต่มีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นในปี 2560 เช่นเดียวกับภาพรวมของประเทศ อย่างไรก็ตาม ภาคกลางมีทิศทางความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงปี 2554 ถึง 2560 ในขณะที่ภาคเหนือและ

ภาคใต้ มีการปรับตัวขึ้นของค่าสัมประสิทธิ์จีพีที่ค่อนข้างสูงในปี 2560 โดยที่ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของภาคใต้ ในปี 2560 สูงกว่าภาคอื่น ๆ ของไทย ขณะที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีรายได้ครัวเรือนที่ใกล้เคียงกันกว่าภาคอื่น ๆ

รูปที่ 4: ค่าสัมประสิทธิ์จีพีของรายได้ประจำของครัวเรือน รายภาค

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

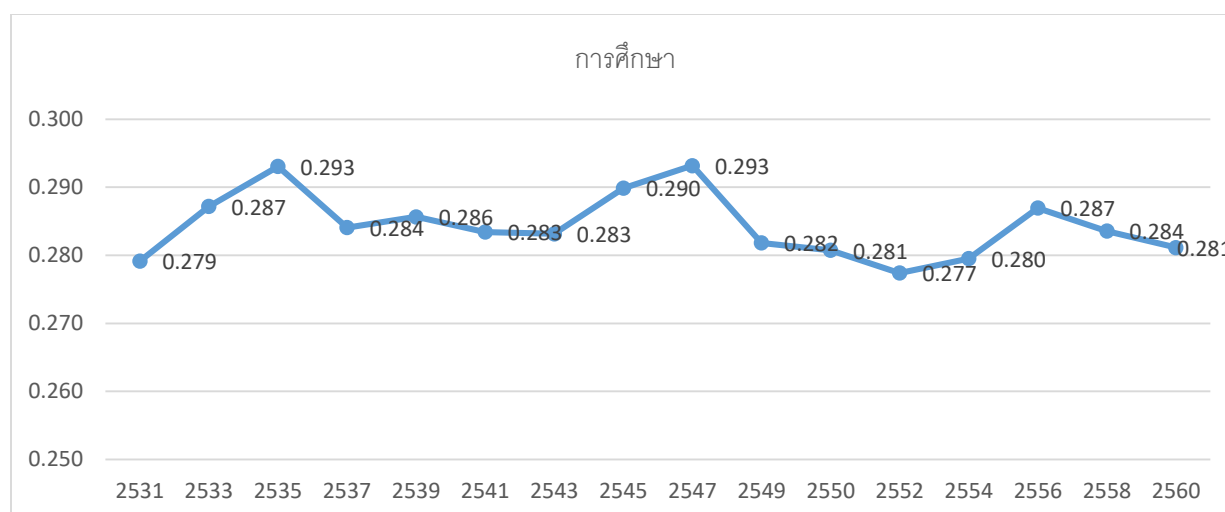
5.1.2 การศึกษา

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการศึกษานี้ใช้ข้อมูล SES โดยวัดจากค่าเฉลี่ยปีการศึกษาที่จบของสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า 15 ปี โดยแปลงข้อมูลจากชั้นที่จบการศึกษาเป็นจำนวนปีการศึกษา จากข้อมูล SES พบว่าค่าเฉลี่ยของปีการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นจาก 5.3 ปีในปี 2531 เป็น 7 ปีในปี 2560 ซึ่งสะท้อนความกีดกันที่ดีในแง่ของการศึกษาที่สูงขึ้น

ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาในแง่ของความเหลื่อมล้ำระหว่างจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของสมาชิกในครัวเรือน จากรูปที่ 5 พบความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงมากในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ความเหลื่อมล้ำ

ด้านการศึกษาที่วัดจากค่าสัมประสิทธิ์จีนิจำนวนปีการศึกษาในปี 2531 อยู่ที่ 0.279 และในปี 2560 อยู่ที่ 0.281 ซึ่งไม่ได้แตกต่างกันมากนัก แม้ว่าในแต่ละช่วงเวลาอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงบ้าง แต่ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาค่าสัมประสิทธิ์จีนิอยู่ที่ระดับประมาณ 0.28 จะเห็นได้ว่าการขยายโอกาสช่วยให้คนอยู่ในโรงเรียนนานขึ้นกว่าปี 2530 ส่งผลให้จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยสูงขึ้น แต่การกระจายจำนวนปีการศึกษายังใกล้เคียงกับข้อมูลในปี 2530

รูปที่ 5: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของจำนวนปีการศึกษา

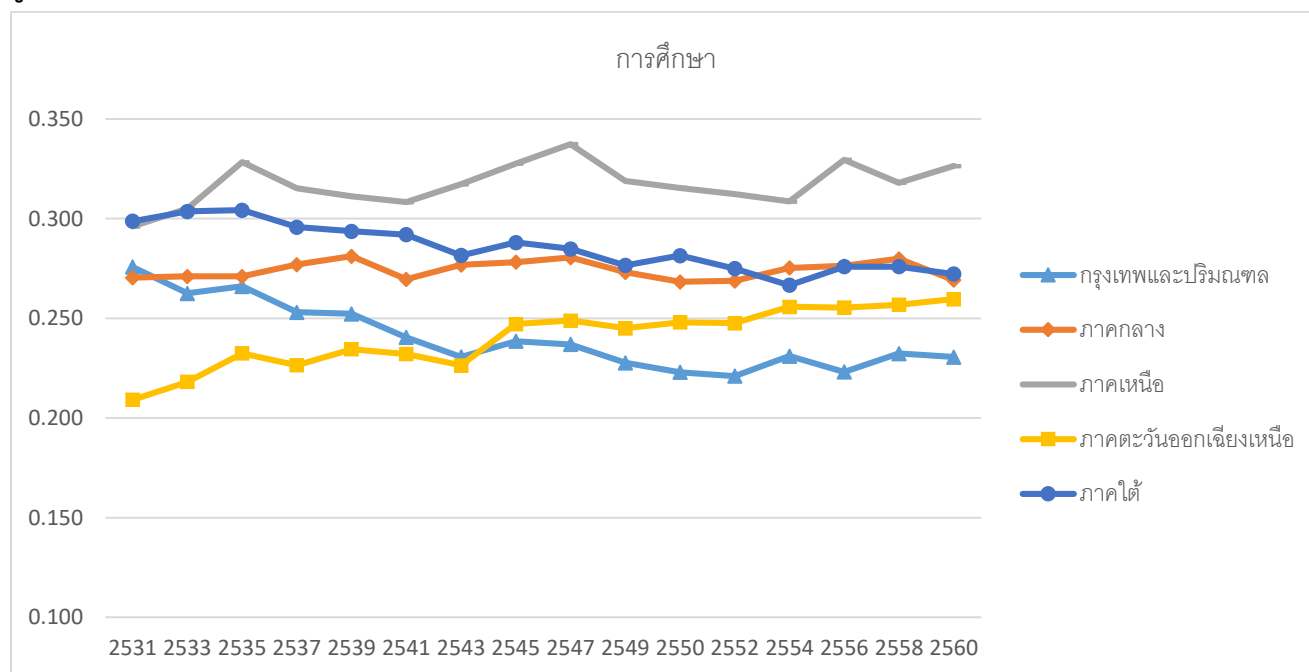
ที่มา: คำนวณจาก SES โดยผู้วิจัย

หากพิจารณาแยกรายภูมิภาค จะพบว่ากรุงเทพและปริมณฑลมีระดับของความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาลดลงจากในปี 2531 ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำใกล้เคียงกับภาคกลาง แต่ทิศทางการเหลื่อมล้ำปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของกรุงเทพและปริมณฑลต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ๆ

ภาคเหนือมีระดับของความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาที่สูงกว่าภูมิภาคอื่น และมีแนวโน้มที่ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มของความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาที่ปรับตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนภาคใต้เป็นอีกภาคหนึ่งที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้นในประเด็นความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา จะเห็นได้ว่าแม้ว่ารัฐบาล

จะดำเนินนโยบายขยายโอกาสเช่นเดียวกันทั่วประเทศ ต้นทุนในการเข้าศึกษาค่อนข้างสูงสำหรับประชากรในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปที่ 6: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของจำนวนปีการศึกษา รายภาค

ที่มา: คำนวณจาก SES โดยผู้วิจัย

ข้อมูลการศึกษาในระดับจุลภาคที่เก็บจากข้อมูล SES สะท้อนความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของการศึกษาเฉลี่ยของแต่ละครัวเรือน ซึ่งใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง และส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ อย่างไรก็ตาม สำหรับประเด็นความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา นอกจากมิติในเรื่องของอายุปีการศึกษา ความสามารถในการเข้าถึงการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาก็เป็นตัววัดหนึ่งความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ผู้วิจัยใช้ข้อมูลสารสนเทศการศึกษาของกระทรวงศึกษา โดยพิจารณาข้อมูลระดับมหภาคหรือรายจังหวัด

จากการพิจารณาข้อมูลรายจังหวัด จะพบว่าจำนวนปีการศึกษาของประชากรอายุ 15-59 ปีจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคะแนนเฉลี่ย ONET ป.6 วิชาคณิตศาสตร์ (ข้อมูลปี 2560 สหสัมพันธ์ 0.444) และวิชาภาษาไทย (สหสัมพันธ์ 0.466) เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลในระดับภาคจะพบว่าคะแนนเฉลี่ย ONET มีทิศทาง

เช่นเดียวกับจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร คะแนน ONET ประชากรในภาคเหนือและภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือจะต่ำกว่าภาคอื่น ๆ

ตารางที่ 2: สถิติจากข้อมูลการศึกษารายจังหวัด

ปี 2560	กรุงเทพ และ ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15-59 ปี	10.83	9.15	8.67	8.55	9.40
คะแนนเฉลี่ย ONET ป.6 วิชาคณิตศาสตร์	40.63	36.84	35.71	33.00	35.12
คะแนนเฉลี่ย ONET ป.6 วิชาภาษาไทย	49.93	46.28	44.66	41.76	44.34
สัดส่วนของประชากรอายุ 15-17 ปีที่อยู่ในโรงเรียน	96.11	100.01	99.73	112.88	84.62
ปี 2552					
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15-59 ปี	10.79	8.80	8.41	8.41	8.77
คะแนนเฉลี่ย ONET ป.6 วิชาคณิตศาสตร์	38.12	36.20	34.57	34.57	36.31
คะแนนเฉลี่ย ONET ป.6 วิชาภาษาไทย	40.08	38.68	38.41	38.41	38.43

ที่มา: คำนวณจากข้อมูล <http://m.thaiedeva.org/>

เมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาโดยใช้ข้อมูลรายจังหวัดจะพบว่าระดับความเหลื่อมล้ำซึ่งวัด

จากจำนวนปีการศึกษามีค่าที่ต่ำกว่าข้อมูลรายครัวเรือนเล็กน้อย อย่างไรก็ตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงระหว่างสอง

ช่วงเวลาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในส่วนของค่าสัมประสิทธิ์จีนิจากคะแนนเฉลี่ยมีค่าต่ำกว่าจำนวนปีการศึกษา

เฉลี่ยเล็กน้อย อย่างไรก็ตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงของจีนิจากทั้งสามตัววัด การศึกษามีความเหลื่อมล้ำที่

เพิ่มขึ้น (ดูตารางที่ 3)

ตารางที่ 3: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิจากข้อมูลการศึกษารายจังหวัด

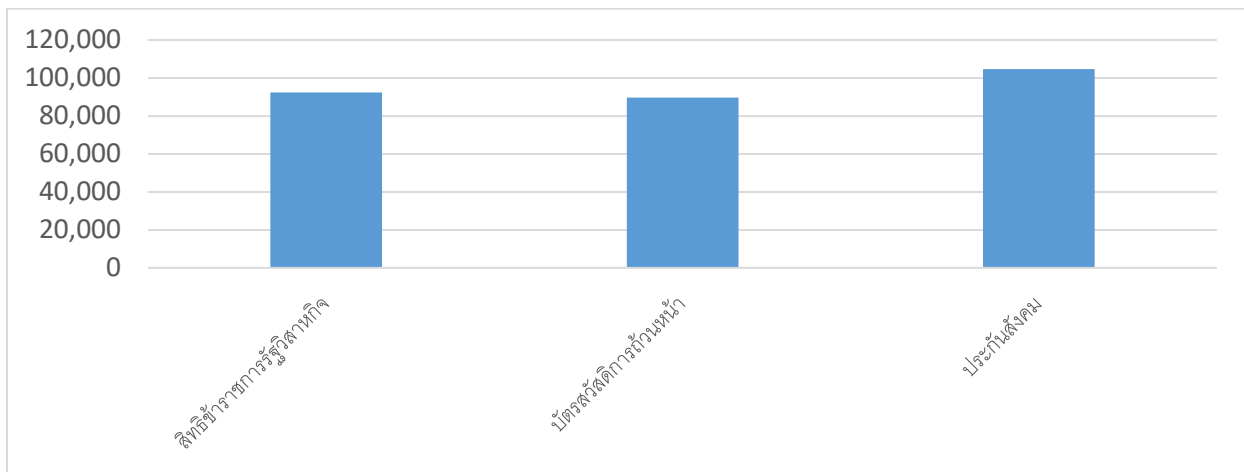
	2552	2560
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15-59 ปี	0.214	0.241
คะแนนเฉลี่ย ONET ป.6 วิชาคณิตศาสตร์	0.177	0.214
คะแนนเฉลี่ย ONET ป.6 วิชาภาษาไทย	0.178	0.178
สัดส่วนของประชากรอายุ 15-17 ปีที่อยู่ในโรงเรียน		0.292

ที่มา: คำนวณจากข้อมูล <http://m.thaiedeva.org/>

5.1.3 สาธารณสุข

จากการวัดความเหลื่อมล้ำด้วยสัดส่วนผู้มีสิทธิการรักษาพยาบาล พบว่าความเหลื่อมล้ำค่อนข้างต่ำ (ค่าสัมประสิทธิ์จีนิ = 0.062) เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีสิทธิในการรักษาอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นสิทธิข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ประกันสังคม หรือหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายด้านรักษาพยาบาลที่ครัวเรือนได้รับในรูปแบบ in-kind จากสิทธิที่แตกต่างกัน จะพบว่าค่าใช้จ่ายที่ได้รับแตกต่างกันสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขจากสิทธิที่ต่างกัน ดังแสดงไว้ในรูปที่ 7 โดยที่ค่าใช้จ่ายที่ผู้ถือสิทธิบัตรสวัสดิการถ้วนหน้าค่าใช้จ่ายได้รับค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ

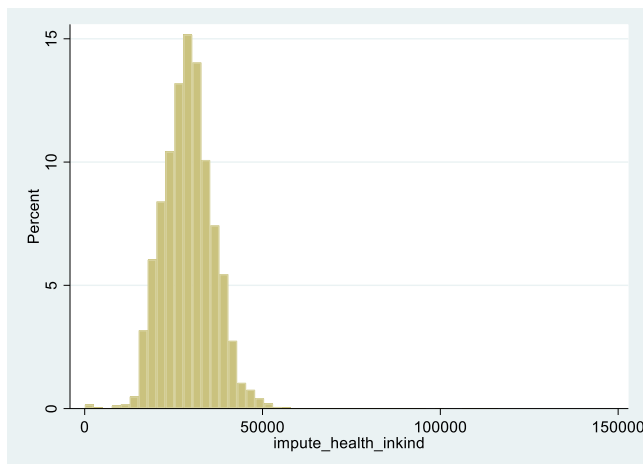
รูปที่ 7: ค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลที่ไม่ได้จ่ายเองแยกตามสิทธิ ปี 2558

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES ปี 2558

ผู้วิจัยได้ประมาณค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเองดังกล่าวจากประเภทสิทธิที่ครัวเรือนมี อายุ และภูมิภาคที่ครัวเรือนอาศัยอยู่ เพื่อเป็นตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำด้านการสาธารณสุข โดยที่การกระจายของตัวประมาณการค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลที่ไม่ได้จ่ายเอง (in-kind) แสดงในรูป 8

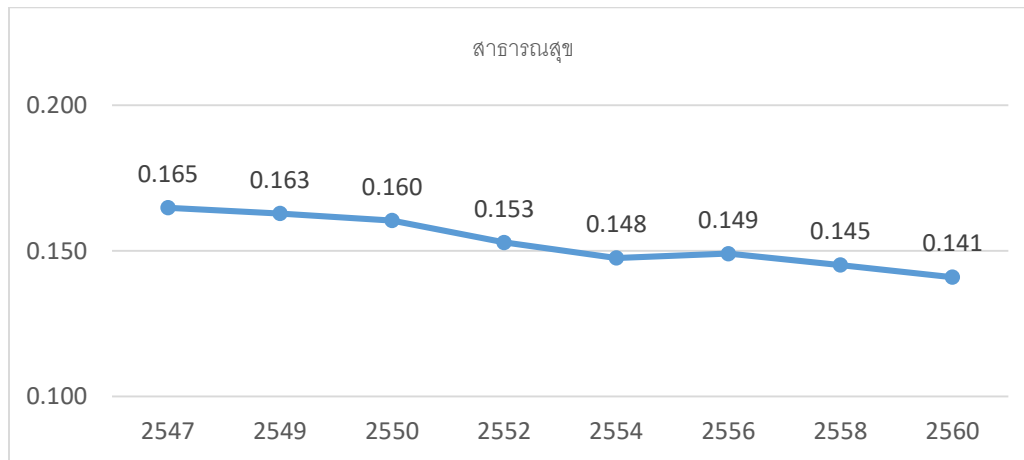
รูปที่ 8: การกระจายของตัวประมาณการค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลที่ไม่ได้จ่ายเอง (หน่วย:บาท)

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES ปี 2558

ผู้วิจัยได้ใช้ตัวแปรที่สร้างขึ้นเพื่อวัดความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขของครัวเรือนที่มีสิทธิและลักษณะทางประชากรที่ต่างกัน จากรูปที่ 9 จะเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ระดับของความเหลื่อมล้ำต่ำกว่ามิติรายได้ อันเนื่องมาจากสิทธิทางด้านสาธารณสุขของแต่ละคน⁴

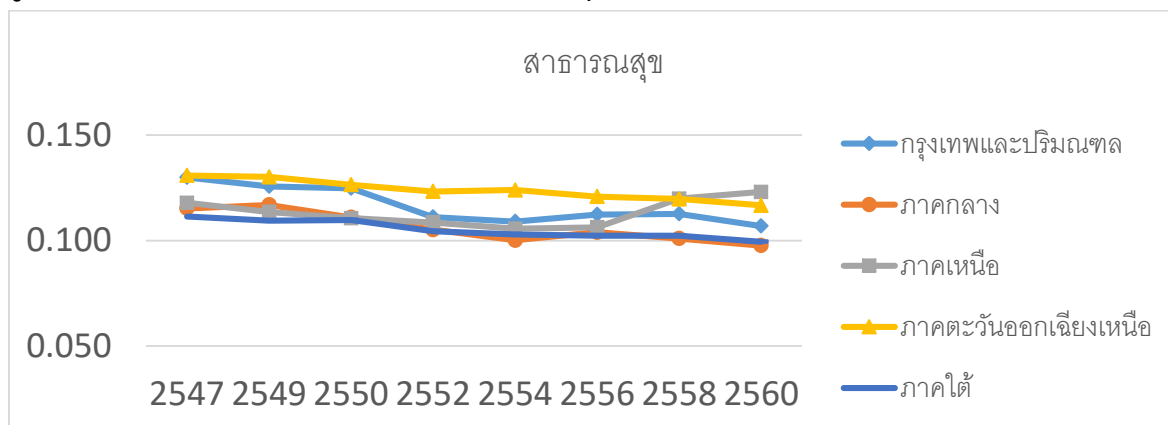
รูปที่ 9: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของค่าใช้จ่ายสาธารณสุข

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

หากพิจารณาแยกรายภูมิภาคจะพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือมีความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น และแนวโน้มค่อนข้างที่จะคงที่ ในขณะที่ ความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขภาคกลางและภาคใต้มีแนวโน้มที่ลดลง

รูปที่ 10: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของค่าใช้จ่ายสาธารณสุข แยกรายภาค

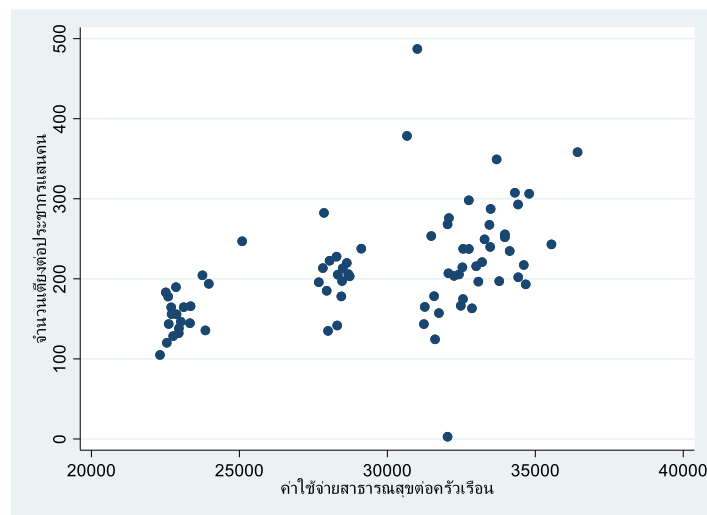
ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

⁴⁴ เนื่องจากในแบบสอบถามไม่มีการจัดเก็บข้อมูลก่อน โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า

อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขที่คำนวณถูกสร้างขึ้นจากของสิทธิด้านสาธารณสุข และลักษณะของครัวเรือน ซึ่งอาจจะไม่สะท้อนความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขในแง่ของการเข้าถึงการรักษา ซึ่งจะรวมถึงต้นทุนในการเดินทางเข้ารับการรักษาพยาบาล ซึ่งครัวเรือนที่อยู่ในบริเวณที่อยู่ห่างไกลจากสาธารณสุขอาจจะมีต้นทุนที่สูงเกินกว่าจะเข้ารับการรักษาพยาบาล นอกจากนี้ยังไม่มีฐานข้อมูลรายครัวเรือนหรือบุคคลที่สะท้อนประเด็นดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม เราอาจจะอนุมานความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขจากปัจจัยด้านอุปทานสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นแพทย์หรือจำนวนเตียงผู้ป่วยซึ่งมีการจัดเก็บและรายงานระดับจังหวัด (สารสนเทศสาธารณสุข)

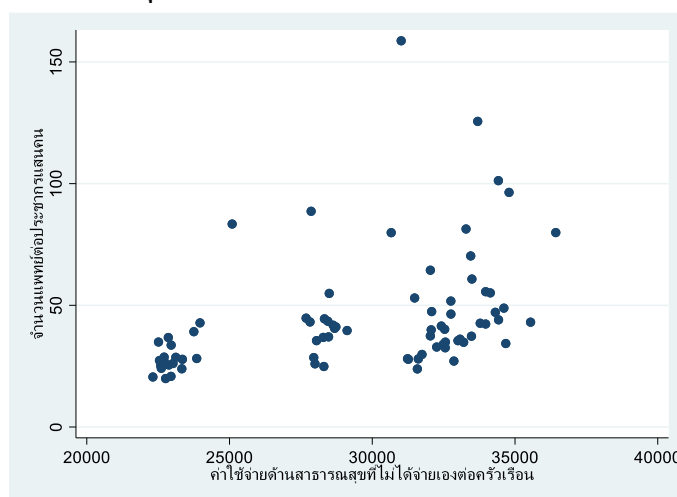
ผู้วิจัยได้คำนวณหาค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายสาธารณสุขที่มีได้จ่ายเองรายจังหวัด แล้วพิจารณาความสัมพันธ์กับจำนวนแพทย์และจำนวนเตียง จากรูปที่ 11 จะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่ายสาธารณสุขที่มีได้จ่ายเองของจังหวัดจะแปรผันตามจำนวนเตียง (ค่าสหสัมพันธ์ 0.49) หรือจำนวนแพทย์ (0.40) โดยที่ความสัมพันธ์กับจำนวนเตียงจะค่อนข้างเข้มแข็งกว่า

รูปที่ 11: ค่าใช้จ่ายสาธารณสุขที่ไม่ได้ออกเองและจำนวนเตียง

ที่มา: คำนวณจาก SES 2560 และสารสนเทศสาธารณสุข 2560

รูปที่ 12: ค่าใช้จ่ายสาธารณสุขที่ไม่ได้ออกเองและจำนวนแพทย์

ที่มา: คำนวณจาก SES 2560 และสารสนเทศสาธารณสุข 2560

หากเราพิจารณาความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขโดยใช้ข้อมูลรายจังหวัดจะพบว่าจำนวนเตียงและแพทย์ในกรุงเทพและปริมณฑลสูงกว่าในส่วนภูมิภาคโดยที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีทรัพยากรน้อยกว่าภูมิภาคอื่น ๆ และเป็นภูมิภาคที่มีความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขสูง ดังที่ได้แสดงในรูปที่ 10 แม้ว่าในช่วงระหว่างปี 2537 ถึง 2560 ทรัพยากรทางด้านสาธารณสุขในภาคต่าง ๆ ได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น โดยอัตราการเพิ่มขึ้นในภูมิภาคจะค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำ จะพบว่าค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขมีค่าสัมประสิทธิ์จีนิที่ต่ำ ส่วนทรัพยากรทางการแพทย์ไม่ว่าจะเป็นเตียงหรือแพทย์มีค่าสัมประสิทธิ์จีนิที่สูงกว่า โดยที่ความเหลื่อมล้ำสาธารณสุขที่สำคัญคือการกระจายของแพทย์

ตารางที่ 4: สถิติสาธารณสุขจากข้อมูลรายจังหวัด

	กรุงเทพและปริมณฑล		ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคใต้	
	2537	2560	2537	2560	2537	2560	2537	2560	2537	2560
แพทย์ต่อประชากรแสนคน	71.1	85.8	18.9	51.5	14.0	44.2	8.1	31.2	16.6	43.6
(เปลี่ยนแปลง)		21%		172%		216%		285%		163%
เตียงต่อประชากรแสนคน	239.0	328.6	189.6	246.0	140.4	214.3	83.2	159.8	164.2	186.1
(เปลี่ยนแปลง)		37%		30%		53%		92%		13%

ที่มา: คำนวณจากสารสนเทศสาธารณสุข

ตารางที่ 5: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิด้านสาธารณสุขจากข้อมูลรายจังหวัด

	Gini	
	2537	2560
แพทย์ต่อประชากรแสนคน	0.505	0.457
เตียงต่อประชากรแสนคน	0.349	0.176
ค่าใช้จ่ายสาธารณสุขที่ไม่ได้จ่ายเอง	0.083	0.082

ที่มา: คำนวณจากสารสนเทศสาธารณสุข

5.1.4 สิ้นค้าคงทน

เนื่องจากในช่วงปี 2531 ถึง 2547 ของข้อมูล SES ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลทรัพย์สินซึ่งสะท้อนความมั่งคั่งของครัวเรือน ทางเลือกหนึ่งของนักวิจัยในการพิจารณาติดังกล่าวคือการสร้างดัชนีที่สะท้อนความมั่งคั่งจากความเป็นเจ้าของสินค้าคงทนด้วยวิธีการ Principal Component Analysis (ศุภชัย 2553, Moser and Felton 2007, Cordova 2009) ซึ่งในที่นี้ สินค้าคงทนที่ผู้วิจัยพิจารณาได้แก่ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถบรรทุกส่วนบุคคล ตู้เย็น โทรทัศน์ เครื่องปรับอากาศ และเครื่องซักผ้า โดยมีจำนวนเฉลี่ยของสินค้าคงทนดังกล่าวในปี 2543 ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6: จำนวนสินค้าคงทนของครัวเรือนปี 2543

	จำนวนเฉลี่ยต่อครัวเรือน
รถจักรยานยนต์	0.48
รถยนต์	0.09
รถบรรทุกส่วนบุคคล	0.12
ตู้เย็น	0.19
โทรทัศน์	0.86
เครื่องปรับอากาศ	0.32
เครื่องซักผ้า	0.31

ที่มา: คำนวณจาก SES ปี 2543

เมื่อเราใช้ Principal Component กับข้อมูลปี 2543 จะพบว่า Principal Component ตัวที่หนึ่ง (PC1) จากตารางที่ 7 สามารถอธิบายตัวแปรทั้ง 7 ได้ประมาณร้อยละ 33.6 ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นดัชนีสำหรับสินค้าคงทนได้ดี ซึ่งหากพิจารณาตารางที่ 8 จะพบว่า PC1 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจำนวนสินค้าคงทนทุกตัวที่เราพิจารณา การเพิ่มขึ้นของจำนวนสินค้าคงทนจะส่งผลให้ดัชนีสินค้าคงทนที่สร้างขึ้นจาก PC1 เพิ่มขึ้น ซึ่งการกระจายของดัชนีสินค้าคงทนแสดงอยู่ในรูปที่ 12

ตารางที่ 7: ความสำคัญของ Principal Component แต่ละตัวต่อตัวแปรสินค้าคงทน

Component	Eigenvalue	Proportion	Cumulative
PC1	2.350	0.336	0.336
PC2	0.995	0.142	0.478
PC3	0.920	0.131	0.609
PC4	0.857	0.122	0.732
PC5	0.712	0.102	0.833
PC6	0.673	0.096	0.930
PC7	0.493	0.071	1.000

ที่มา: คำนวณจาก SES ปี 2543

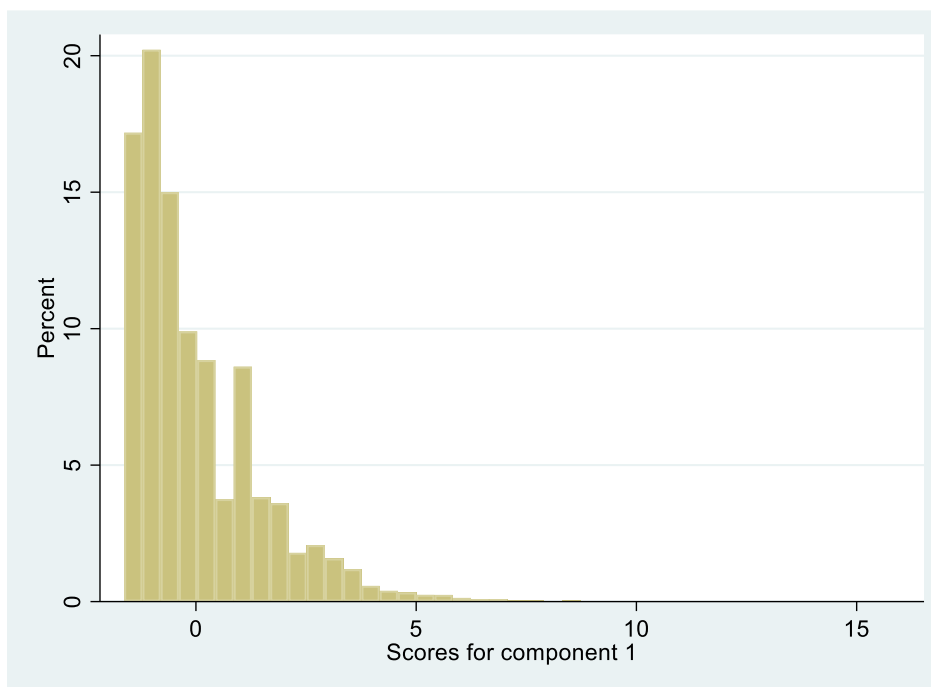
ตารางที่ 8: ค่าน้ำหนักของตัวแปรสินค้าคงทนต่อ Principal Component

	PC1	PC2	PC3	PC4	PC5	PC6	PC7
รถจักรยานยนต์	0.160	0.895	-0.023	0.377	0.165	0.049	-0.044
รถยนต์	0.273	-0.185	0.782	0.455	-0.230	0.141	0.020
รถบรรทุกส่วนบุคคล	0.420	-0.140	0.156	-0.062	0.699	-0.528	0.089
ตู้เย็น	0.266	-0.358	-0.579	0.677	0.024	0.086	-0.009

โทรทัศน์	0.429	0.134	-0.144	-0.128	-0.643	-0.530	0.258
เครื่องปรับอากาศ	0.503	-0.009	-0.051	-0.279	-0.073	0.191	-0.790
เครื่องซักผ้า	0.464	0.019	-0.071	-0.308	0.106	0.612	0.546

ที่มา: คำนวณจาก SES ปี 2543

รูปที่ 13: การกระจายของดัชนีสินค้าคงทน

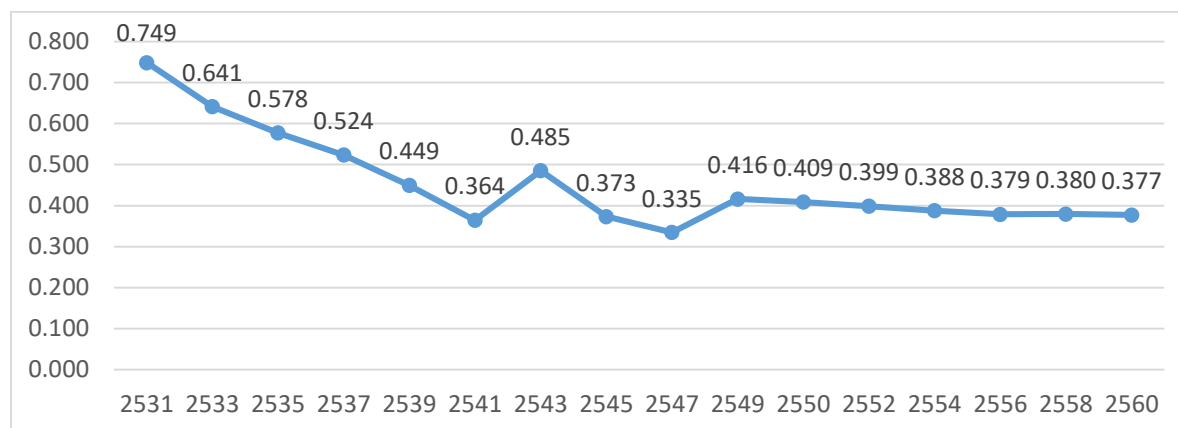
ที่มา: คำนวณจาก SES ปี 2543

เมื่อเราพิจารณาความเหลื่อมล้ำของความเป็นเจ้าของสินค้าคงทนจากดัชนีสินค้าคงทนที่สร้างขึ้นจะพบว่า ในช่วงระหว่างปี 2531 ถึง 2541 ความเหลื่อมล้ำของความเป็นเจ้าของสินค้าคงทนลดลงอย่างรวดเร็ว น่าจะ สะท้อนการเพิ่มขึ้นของความเป็นเจ้าของสินค้าเหล่านั้นค่อนข้างเร็วในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตในทศวรรษที่ 2530

อย่างไรก็ตามในช่วงระหว่างปี 2549 และ 2560 ความเหลื่อมล้ำปรับตัวลงในอัตราที่ค่อนข้างช้า โดยค่า

สัมประสิทธิ์จีนิลดลงจาก 0.416 ในปี 2549 เป็น 0.377 ในปี 2560

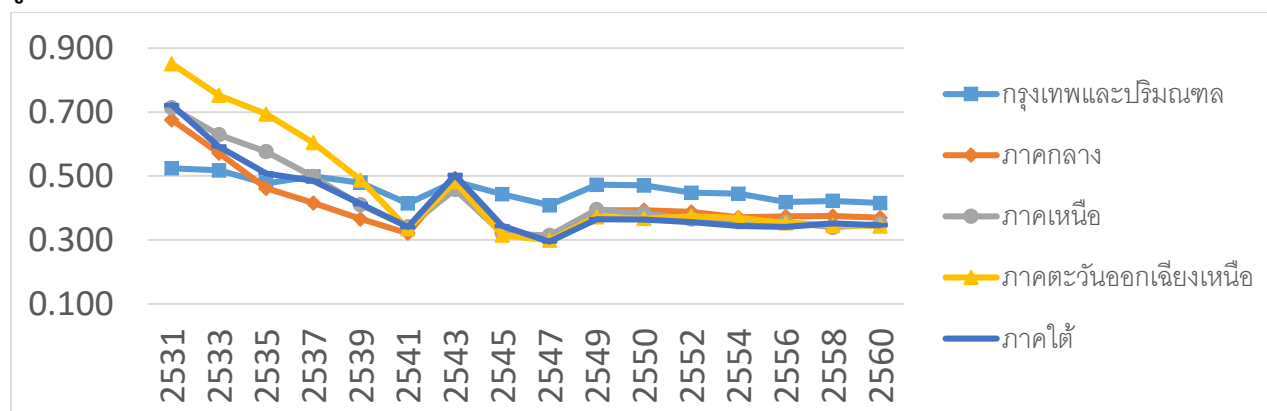
รูปที่ 14: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของดัชนีสินค้าคงทน

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

เมื่อพิจารณาในระดับภูมิภาค เราจะพบว่าความเหลื่อมล้ำของสินค้าคงทนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงต้นทศวรรษที่ 2530 มีขนาดค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปความเหลื่อมล้ำด้านสินค้าคงทนในภูมิภาคมีระดับของความเหลื่อมล้ำที่ค่อนข้างใกล้เคียงกันโดยที่สัมประสิทธิ์จีนิมีค่าประมาณ 0.35-0.4 ในขณะที่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความเหลื่อมล้ำของสินค้าคงทนที่สูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ

รูปที่ 15: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของดัชนีสินค้าคงทน รายภาค

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

5.1.5 สินทรัพย์ทางการเงิน

ในการศึกษาความเหลื่อมล้ำด้านสินทรัพย์ ผู้วิจัยใช้การรายงานมูลค่าสินทรัพย์ของครัวเรือนจากการสำรวจ SES โดยจำแนกสินทรัพย์ออกเป็น (1) บ้าน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง ทั้งที่ใช้เพื่ออยู่อาศัยและการพาณิชย์ (2) ยานพาหนะ และ (3) สินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนเก็บออม อันประกอบด้วย เงินฝาก พันธบัตร หุ้น ทอง เครื่องเพชร ซึ่งในการสำรวจตั้งแต่ปี 2554 ได้แยกทรัพย์สินทางการเงินออกเป็น หนึ่ง ทรัพย์สินทางการเงินเพื่อการออม เช่น บัญชีเงินฝากในธนาคาร สลากออมสิน/ธกส. กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ/กบข. เบี้ยสะสมประกันชีวิต บัญชีเงินฝากออมทรัพย์/ธนาคารหมู่บ้านและหุ้นกู้สหกรณ์ สอง สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการลงทุน เช่น พันธบัตร/หุ้นกู้ กองทุนรวมทั่วไป RMF LTF สาม สินทรัพย์อื่น ๆ เช่น ทอง อัญมณี เงินสด และลูกหนี้

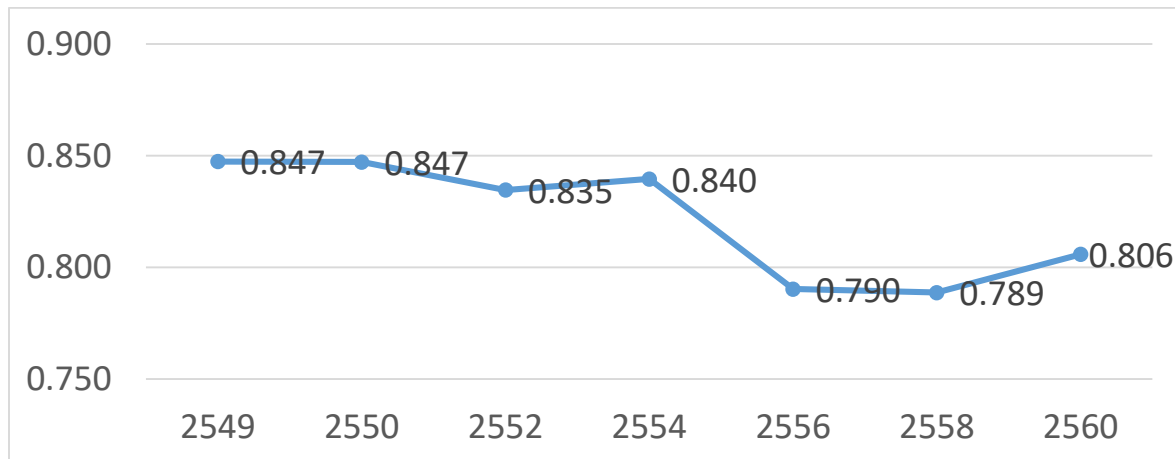
ตารางที่ 9: สินทรัพย์ของครัวเรือน

	2556		2560	
	มูลค่าเฉลี่ย (บาท)	Gini	มูลค่าเฉลี่ย (บาท)	Gini
ที่ดิน	1,109,362	0.664	1,294,286	0.665
ยานพาหนะ	225,581	0.732	244,796	0.717
สินทรัพย์ทางการเงิน	155,752	0.790	169,463	0.806
สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อออม	115,446	0.831	131,261	0.828
สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อลงทุน	8,669	0.997	12,441	0.995
สินทรัพย์ทางการเงินอื่น ๆ	31,637	0.733	25,762	0.761
สินทรัพย์รวม	1,490,695	0.632	1,708,545	0.633

จากการสำรวจ SES ตั้งแต่ปี 2549 ซึ่งมีการจัดเก็บข้อมูลทรัพย์สินทางการเงินและที่ดินของครัวเรือน ผู้วิจัยได้พิจารณาทรัพย์สินทั้งสองประเภทพบที่มีความเหลื่อมล้ำที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ทรัพย์สินทางการเงินเป็นตัววัดความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งของครัวเรือน จากข้อมูลพบว่าความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินทางการเงินมีระดับที่สูงโดยที่ค่าสัมประสิทธิ์จินีในปี 2549 มีค่าเท่ากับ 0.847 และมีแนวโน้มที่ลดลงมา

ในช่วงระหว่างปี 2549 ถึง 2558 อย่างไรก็ตาม ในปี 2560 ทิศทางของความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินทางการเงินมีแนวโน้มที่ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

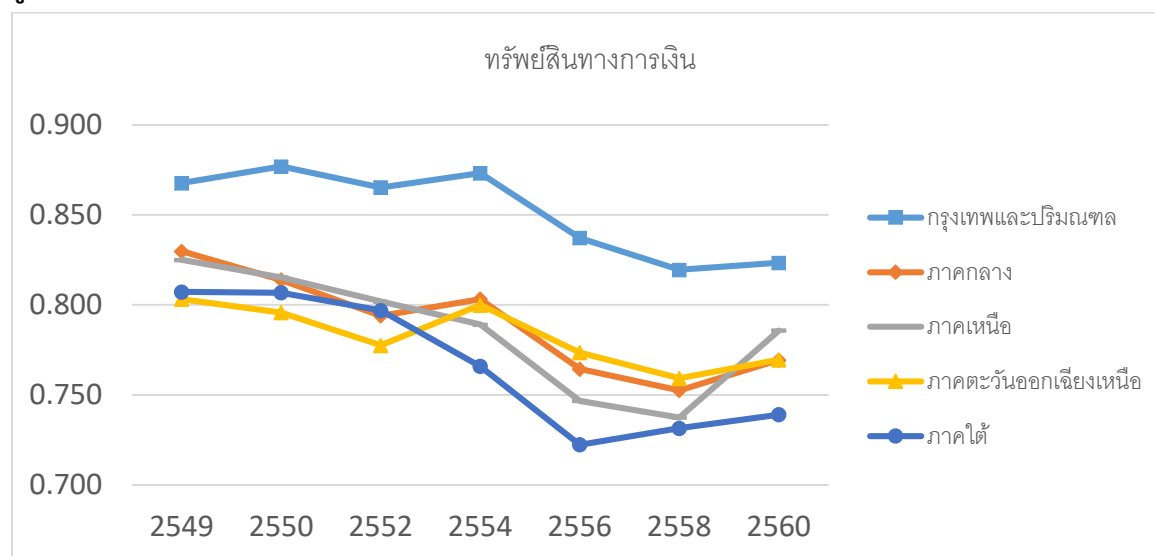
รูปที่ 16: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของทรัพย์สินทางการเงิน

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

เมื่อพิจารณาในระดับภูมิภาคจะพบว่าความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินทางการเงินค่อนข้างสูงในกรุงเทพและปริมณฑลเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาทิศทางการเปลี่ยนแปลงจะพบว่าความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินทางการเงินมีแนวโน้มที่ปรับตัวสูงขึ้นในแต่ละภูมิภาค โดยที่ในภาคเหนือมีทิศทางการปรับตัวที่สูงขึ้นที่ค่อนข้างรุนแรง และมีความเหลื่อมล้ำที่สูงกว่าในภูมิภาคอื่น ๆ รองจากกรุงเทพและปริมณฑล ในขณะที่ภาคใต้มีความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินทางการเงินที่ต่ำที่สุด แต่ก็มีแนวโน้มความเหลื่อมล้ำที่ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2556

รูปที่ 17: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของทรัพย์สินทางการเงิน

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

ประเด็นเรื่องหนี้สินซึ่งเกี่ยวข้องกับรายได้และทรัพย์สิน ความสามารถในการกู้เงินสะท้อน ความสามารถในการประกอบอาชีพที่หลากหลายและโอกาสในการสะสมทุน นอกจากนี้ยังเป็นฉนวนป้องกันกรณีที่ประสบปัญหาทางการเงินอีกด้วย จากข้อมูล SES ปี 2560 พบว่ากลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่สุด 20% และกลุ่มคนที่มีสินทรัพย์น้อยที่สุด 20% จะมีสัดส่วนครัวเรือนที่ไม่สามารถกู้เพื่อประกอบอาชีพได้สูงที่สุดคือร้อยละ 9.7 และ 12 ตามลำดับ และจะเห็นว่าความสามารถในการกู้เงินขึ้นขึ้นกับความมั่งคั่งของครัวเรือน

ตารางที่ 10: สัดส่วนของความสามารถในการกู้เพื่อประกอบอาชีพของกลุ่มร้อยละ 20 ตามรายได้และสินทรัพย์ทางการเงิน

	รายได้					
กู้เพื่อธุรกิจหรือเกษตรกรรม	q1	q2	q3	q4	q5	รวม
ไม่สามารถกู้ได้	9.7	8.6	8.2	8.5	5.4	8.1
กู้ได้บางส่วน	9.3	12.4	11.5	10.3	6.9	10.1
กู้ได้เต็มจำนวน	28.5	37.3	42.3	43.2	49.0	40.1
ไม่จำเป็นต้องกู้	52.5	41.7	38.0	38.1	38.8	41.8
	สินทรัพย์ทางการเงิน					

กู้เพื่อธุรกิจหรือเกษตรกรรม	q1	q2	q3	q4	q5	รวม
ไม่สามารถกู้ได้	12.0	8.4	7.2	6.6	5.5	8.1
กู้ได้บางส่วน	12.6	13.4	11.2	8.4	4.7	10.1
กู้ได้เต็มจำนวน	28.7	36.9	42.5	47.4	46.6	40.1
ไม่จำเป็นต้องกู้	46.8	41.3	39.1	37.7	43.1	41.8

ที่มา: คำนวณจาก SES 2560

ตารางที่ 11: สัดส่วนของความสามารถในการกู้เงินของกลุ่มร้อยละ 20 ตามรายได้และสินทรัพย์ทางการเงิน

	รายได้					
กู้เงิน	q1	q2	q3	q4	q5	รวม
ไม่สามารถกู้ได้	8.7	7.5	7.0	6.9	4.2	6.9
กู้ได้บางส่วน	10.3	13.3	11.8	10.8	7.4	10.7
กู้ได้เต็มจำนวน	29.2	39.0	44.9	46.9	52.3	42.5
ไม่จำเป็นต้องกู้	51.8	40.2	36.3	35.4	36.2	40.0
	สินทรัพย์ทางการเงิน					
กู้เงิน	q1	q2	q3	q4	q5	รวม
ไม่สามารถกู้ได้	10.6	7.1	5.8	5.3	4.8	6.9
กู้ได้บางส่วน	13.5	14.4	11.7	9.0	4.9	10.7
กู้ได้เต็มจำนวน	30.8	39.4	45.3	49.9	49.0	42.5
ไม่จำเป็นต้องกู้	45.1	39.2	37.2	35.8	41.4	40.0

ที่มา: คำนวณจาก SES 2560

5.1.6 เทคโนโลยี

ในการศึกษาี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจำนวนคอมพิวเตอร์ และจำนวนคอมพิวเตอร์ที่ครัวเรือนครอบครองเป็นตัวแทนของเทคโนโลยีที่ครัวเรือนครอบครอง โดยที่จำนวนคอมพิวเตอร์และคอมพิวเตอร์ที่ต่ออินเทอร์เน็ตเฉลี่ยในปี 2550 คือ 0.18 และ 0.07 เครื่องต่อครัวเรือน โดยที่ครัวเรือนในกรุงเทพและปริมณฑล มีจำนวนคอมพิวเตอร์เฉลี่ย

ต่อครัวเรือนเท่ากับ 0.38 เครื่อง ในขณะที่ภูมิภาคอื่น มีจำนวนเฉลี่ยเพียง 0.15 ในขณะที่ปี 2560 จำนวนคอมพิวเตอร์เฉลี่ยของกรุงเทพและภูมิภาคปรับตัวขึ้นมาเป็น 0.41 และ 0.2 เครื่องต่อครัวเรือน ก็ยังสะท้อนความแตกต่างกันของความเป็นเจ้าของเทคโนโลยีระหว่างภูมิภาค

ในปัจจุบันเทคโนโลยีด้านของโทรศัพท์มือถือ สามารถทำงานเทียบเท่ากับคอมพิวเตอร์ในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ในการหาข้อมูลด้านการศึกษาและการทำงาน อย่างไรก็ตามในข้อมูล SES ที่จัดเก็บยกเว้นในปี 2561 ไม่ได้มีการแยกชนิดของโทรศัพท์มือถือเป็นประเภทธรรมดา และประเภทที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้

ตารางที่ 11: ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือและสัดส่วนคนที่ใช้อินเทอร์เน็ต

	คอมพิวเตอร์ต่อหัว	คอมพิวเตอร์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตต่อครัวเรือน	โทรศัพท์มือถือต่อครัวเรือน
คอมพิวเตอร์ต่อหัว	1.000		
คอมพิวเตอร์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตต่อครัวเรือน	0.868	1.000	
โทรศัพท์มือถือต่อครัวเรือน	0.251	0.225	1.000
สัดส่วนคนที่ใช้อินเทอร์เน็ต	0.412	0.386	0.379

ที่มา: คำนวณจาก SES 2560

เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคอมพิวเตอร์ต่อหัวกับสัดส่วนคนใช้อินเทอร์เน็ต กับจำนวนโทรศัพท์มือถือต่อครัวเรือนต่อสัดส่วนคนใช้อินเทอร์เน็ตค่อนข้างใกล้เคียงกัน ในการนำเสนอค่าดัชนีผู้วิจัยจะสร้างตัวแปรแทนจากจำนวนคอมพิวเตอร์ และจำนวนคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเป็นตัวแทนดัชนีด้านเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม เมื่อการจัดเก็บข้อมูลที่ละเอียดขึ้นเกี่ยวกับประเภทของโทรศัพท์มือถือ ผู้วิจัยแนะนำให้มีการนำตัวแปรดังกล่าวเข้ามาพิจารณา

เมื่อพิจารณาในระดับครัวเรือน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ Principal component ในการสร้างตัวแปรแทนเทคโนโลยีจากจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์และจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ตัวอย่างเช่นใน

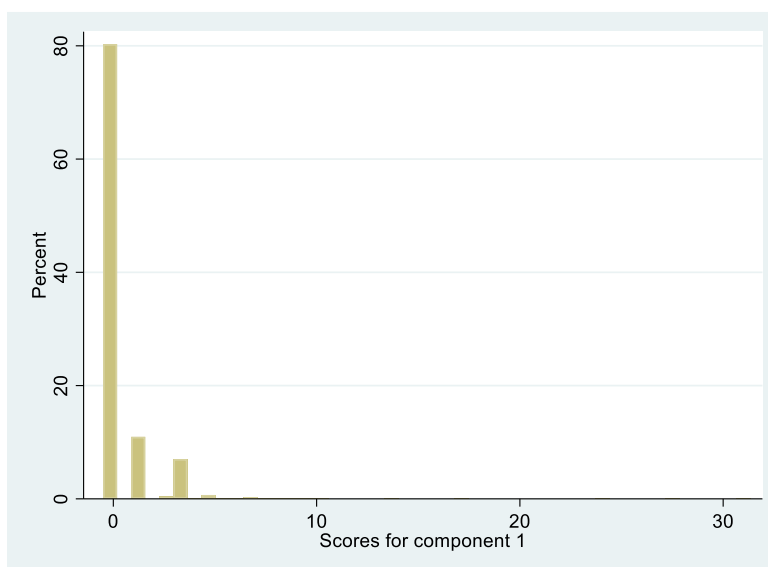
ข้อมูลปี 2549 จะเห็นได้ว่า Principal Component ตัวแรกสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งสองได้ 84% (ตารางที่ 12) ซึ่งค่าน้ำหนักของตัวแปรทั้งสองสำหรับ Principal Component ตัวแรกแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับตัวแปรทั้งสอง ดังนั้น เราจะสร้างดัชนีเทคโนโลยีของครัวเรือนโดยใช้ Principal Component ตัวแรก โดยดัชนีที่สร้างขึ้นมีการกระจายดังรูปที่ 17

ตารางที่ 12: ความสำคัญของ Principal Component(PC) และน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัวต่อ PC

Component	Eigenvalue	Proportion
PC1	1.680	0.84
PC2	0.319	0.15
ค่าน้ำหนัก		
ตัวแปร	PC1	
คอมพิวเตอร์	0.7071	
คอมพิวเตอร์ที่มีอินเทอร์เน็ต	0.7071	

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES ปี 2549

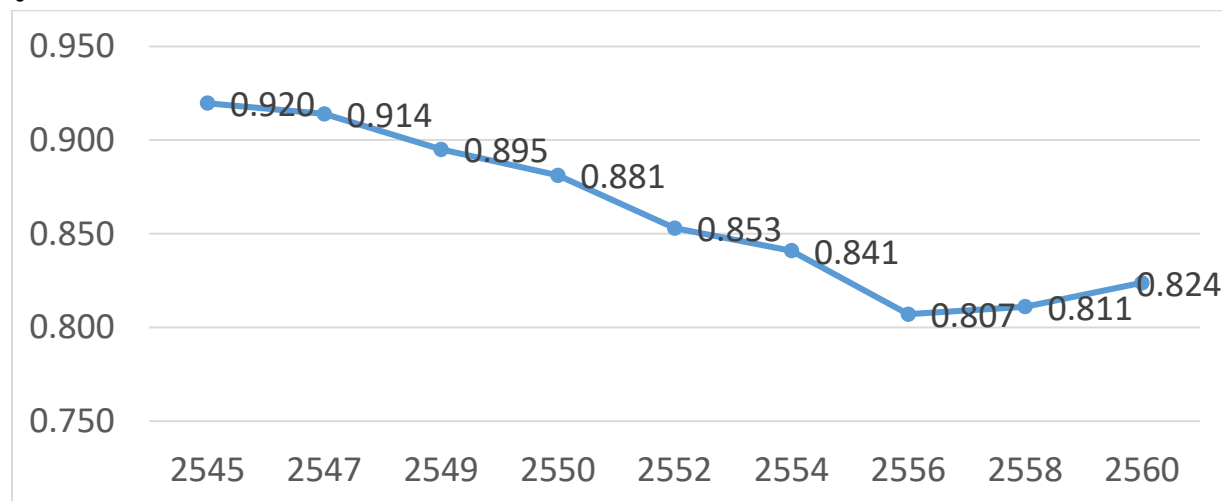
รูปที่ 18: การกระจายของดัชนีเทคโนโลยี

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES ปี 2549

จากรูปที่ 18 จะเห็นได้ว่าดัชนีเทคโนโลยีกระจุกอยู่ที่ 0 ประมาณร้อยละ 80 แสดงว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่สามารถเป็นเจ้าของคอมพิวเตอร์หรือคอมพิวเตอร์ที่มีอินเทอร์เน็ต เมื่อเราพิจารณาความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีโดยใช้คะแนนดังกล่าวจะพบว่าในปี 2545 ระดับความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีค่อนข้างสูง ค่าสัมประสิทธิ์จีเนียนอยู่ที่ 0.92 แม้ว่าแนวโน้มความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีจะปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น โดยค่าสัมประสิทธิ์จีเนียนลดลงมาอยู่ที่ 0.807 อย่างไรก็ตาม ในปี 2556 แต่ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในช่วงสองรอบของการสำรวจหลังที่เราพิจารณา ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีมีแนวโน้มที่ไม่เท่าเทียมกันสูงขึ้น ในขณะเดียวกันเมื่อเราเทียบกับความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ จะพบว่าเทคโนโลยีมีความเหลื่อมล้ำที่สูงกว่า และหากเราพิจารณาแนวโน้มของอาชีพในอนาคตที่จะต้องพึ่งพาความรู้ด้านเทคโนโลยีมากขึ้น ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีที่ยังคงอยู่สูงน่าจะส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในอนาคต

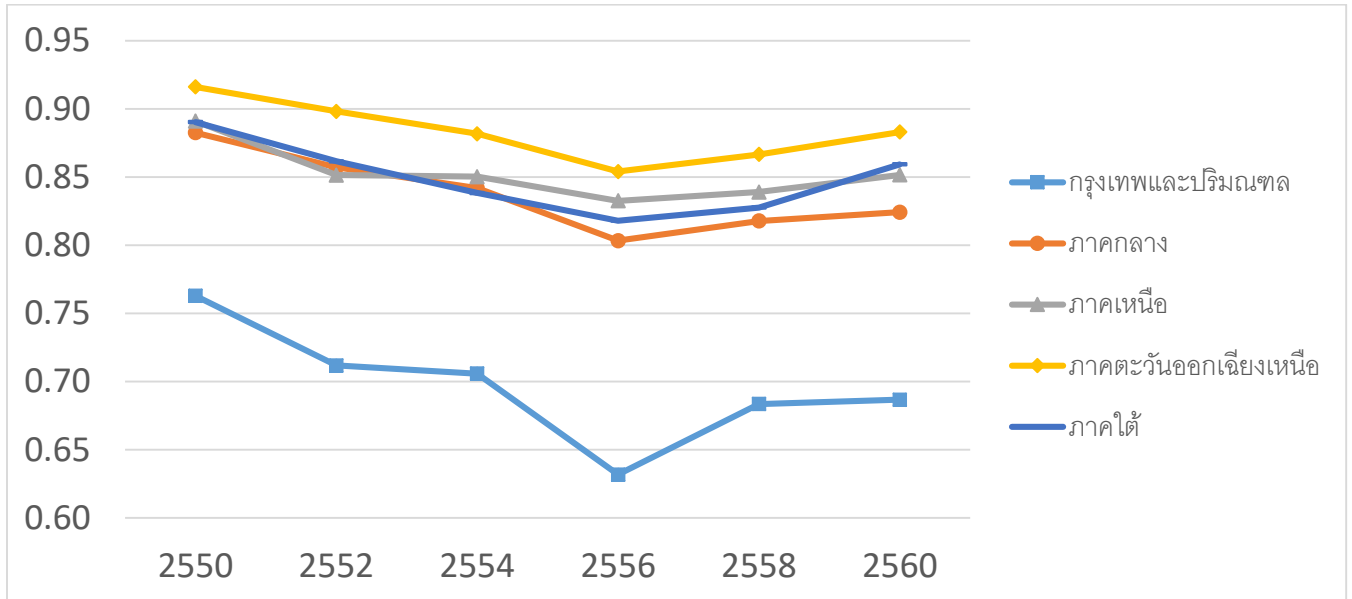
รูปที่ 19: ค่าสัมประสิทธิ์จีเนียนของดัชนีเทคโนโลยี

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

หากเราพิจารณาความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีในรายภาค จะพบว่าความเหลื่อมล้ำในภูมิภาคอื่น ๆ มีค่าสัมประสิทธิ์จีเนียนที่สูงกว่ากรุงเทพและปริมณฑล โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระดับของความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีที่สูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ

รูปที่ 20: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของดัชนีเทคโนโลยี แยกรายภาค

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

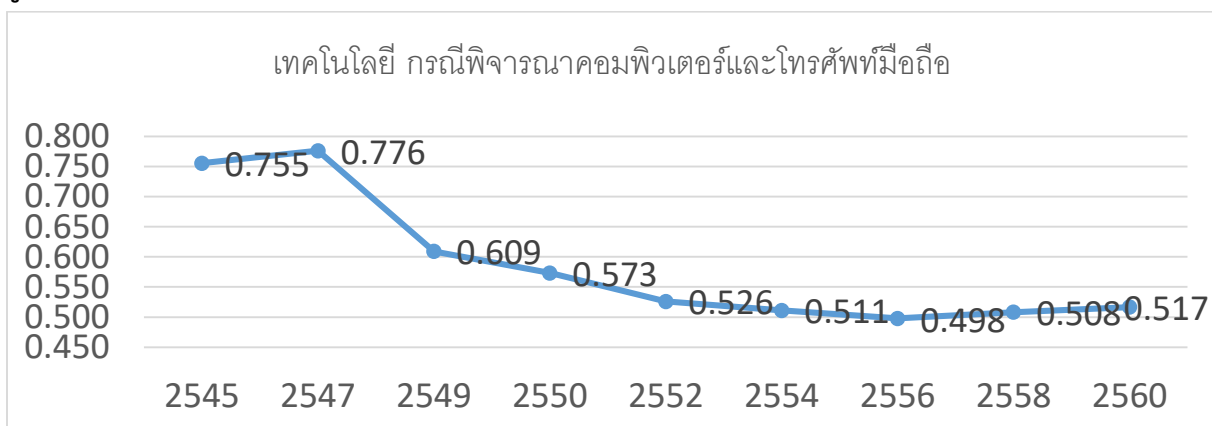
การพิจารณาในกรณีที่นำโทรศัพท์มือถือเข้ามาคำนวณ Principal Components จะพบว่าค่าสัมประสิทธิ์จีนิของ

ตัวแปรเทคโนโลยีมีค่าต่ำกว่ากรณีพิจารณาเฉพาะคอมพิวเตอร์ โดยที่ความเหลื่อมล้ำลดลงค่อนข้างมากหลังปี

2552 เนื่องจากความง่ายในการครอบครองจากราคาที่ลดต่ำ และการเติบโตของสินเชื่อส่วนบุคคล ในการวิเคราะห์ใน

ส่วนต่อไปผู้วิจัยจะใช้ค่าสัมประสิทธิ์จีนิจากเทคโนโลยีในกรณีแรก

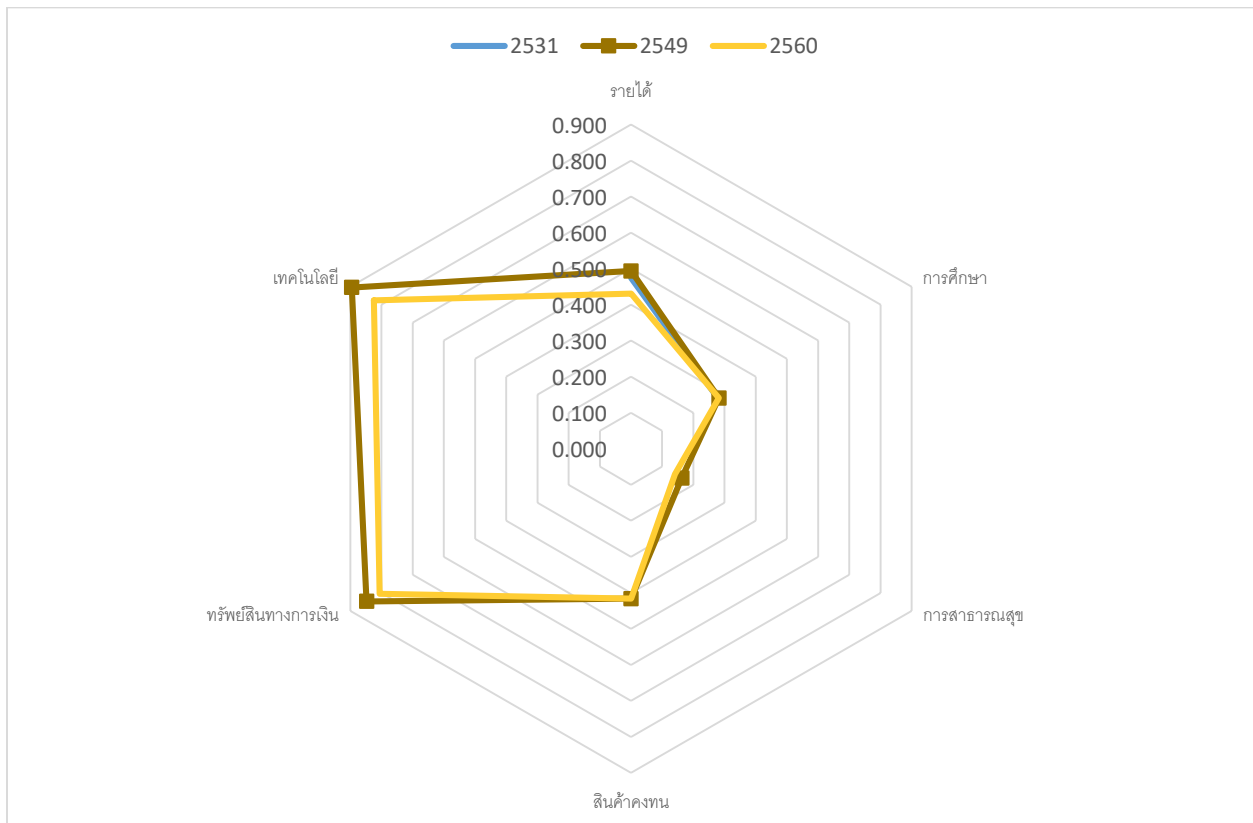
รูปที่ 21: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิของดัชนีเทคโนโลยีกรณีพิจารณาคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือ

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

เมื่อพิจารณาทั้ง 6 มิติจะพบว่าเทคโนโลยี และสินทรัพย์ทางการเงินจะเป็นมิติที่มีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างสูง ในขณะที่ระดับการศึกษาและสาธารณสุขเป็นมิติที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำที่สุด และหากพิจารณาช่วงเวลาระหว่างปี 2549 ถึง 2560 จะพบว่าความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติมีทิศทางที่ดีขึ้น แต่ระดับของความเหลื่อมล้ำที่วัดด้วยค่าสัมประสิทธิ์จินีไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก

รูปที่ 22: ค่าสัมประสิทธิ์จินีแต่ละมิติในปี 2531, 2549 และ 2560

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

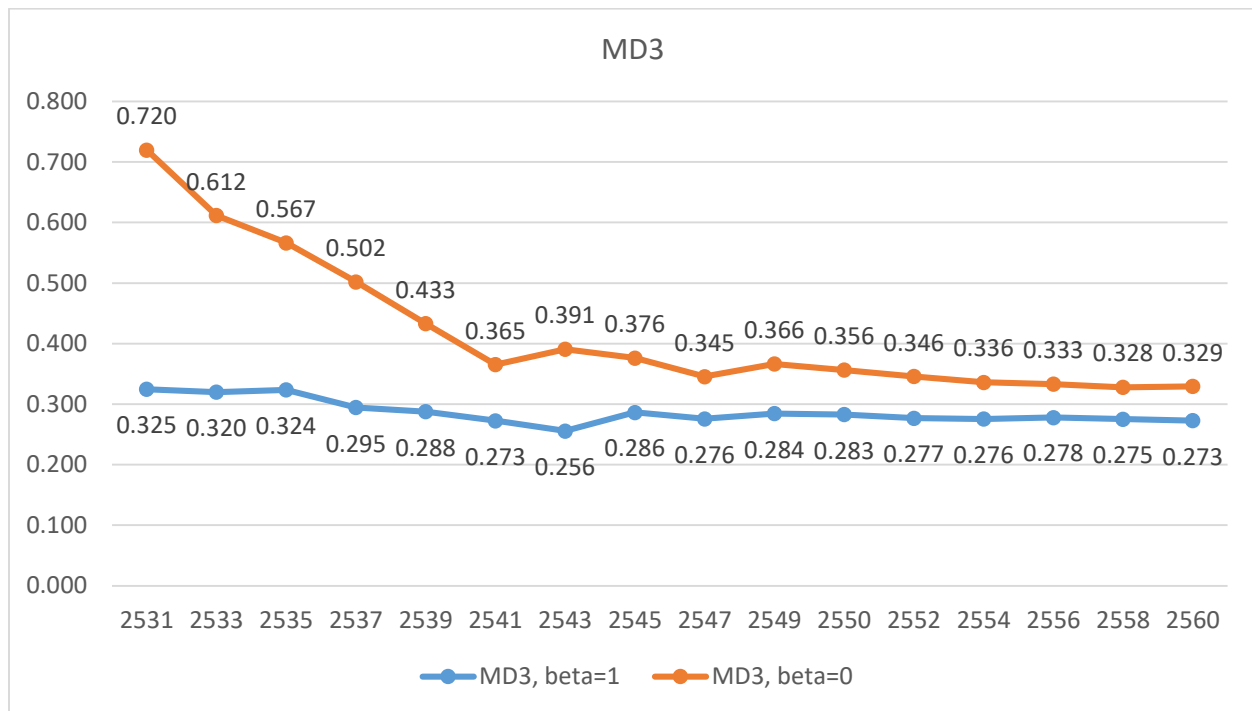
5.2 คำนีความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ

แม้ว่าการวัดความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติในหัวข้อที่ผ่านมาจะช่วยให้เราเห็นภาพความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติ และการเปลี่ยนแปลงความเหลื่อมล้ำตลอดช่วงเวลา 3 ทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม หากเราต้องการทราบ ภาพรวมของความเหลื่อมล้ำหลายมิติเราอาจจำเป็นต้องพิจารณารวมตัวแปรหลากหลายมิติเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งในการรวม มิติทั้งหลายเข้าด้วยกันจะใช้กระบวนการของ Maasoumi ที่ได้อธิบายไว้แล้วในหัวข้อที่ 3 โดยที่เมื่อได้รวมมิติของ แต่ละครัวเรือนแล้ว ผู้วิจัยจะได้ใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินีในการวัดความเหลื่อมล้ำของตัววัดรวมที่ได้ ซึ่งในการรวมมิติ ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทดลองค่าสัมประสิทธิ์การทดแทนกันระหว่างมิติต่าง ๆ และมิติที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจาก ข้อจำกัดของข้อมูล SES ที่ใช้ และความเหมาะสมของมิติ ตลอดจนงานวิจัยอื่น ๆ

ตัวชี้วัดหลากหลายมิติจากตัวแปรสามมิติ (MD3) ที่ใช้เป็นการรวมมิติรายได้ของครัวเรือน การศึกษา และความ มั่งคั่งซึ่งสะท้อนจากจำนวนของสินค้าคงทนที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของ ซึ่งตัวแปรทั้งสามถูกปรับให้อยู่ในระดับเดียวกัน ที่หารด้วยค่าพิสัยของตัวแปรนั้น ๆ หลังจากนั้นใช้ค่าถ่วงน้ำหนักที่เท่ากันสำหรับแต่ละมิติ และได้ทดลองใช้ค่า สัมประสิทธิ์การทดแทนกันระหว่างมิติที่แตกต่างกัน⁵ รูปที่ 23 แสดงค่าสัมประสิทธิ์จินีที่ได้จากตัวชี้วัดหลากหลายมิติ จากตัวแปรสามมิติ (MD3)

⁵ ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวแทนด้วย β ในสมการในหัวข้อที่ 3 โดยที่หากค่า $\beta=1$ แสดงว่ามิติต่าง ๆ ทดแทนกันได้ดี การลดความเหลื่อมล้ำในมิติหนึ่งช่วยทำให้ความเหลื่อมล้ำรวมลดลง ในขณะที่หาก β มีค่าน้อยลง เช่น 0 มิติต่าง ๆ จะทดแทนกันได้ค่อนข้างน้อย การลดความเหลื่อมล้ำในมิติใดมิติหนึ่งมิได้ช่วยให้ความเหลื่อมล้ำรวมลดมากนัก ดังนั้นหากมีมิติใดที่มีความเหลื่อมล้ำสูงย่อมส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำรวมสูงด้วยเช่นกัน

รูปที่ 23: ค่าสัมประสิทธิ์จีไนจากตัวชี้วัดหลากหลายมิติจากตัวแปรสามมิติ (MD3)

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

จากรูป 23 จะเห็นได้ว่า ค่าสัมประสิทธิ์จีไนที่เกิดจากการคำนวณกรณีมิติที่ไม่สามารถทดแทนกันได้ดี จะมีค่าที่สูงกว่ากรณีมิติต่าง ๆ สามารถทดแทนกันได้ ซึ่งสะท้อนว่าการลดความเหลื่อมล้ำเพียงมิติใดมิติหนึ่งไม่สามารถทำให้ความเหลื่อมล้ำลดลงได้มากนัก หากพิจารณาแนวโน้มความเหลื่อมล้ำโดยรวมจาก MD3 จะเห็นได้ว่ากรณีที่ $\beta=1$ ความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติลดค่อนข้างมากในช่วงระหว่างปี 2531 ถึง 2541 เนื่องจากความสามารถของครัวเรือนในการเป็นเจ้าของสินค้าคงทน ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำลดลง เมื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาที่ผ่านมา 10 ปี พบว่าความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ MD3 ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 13)

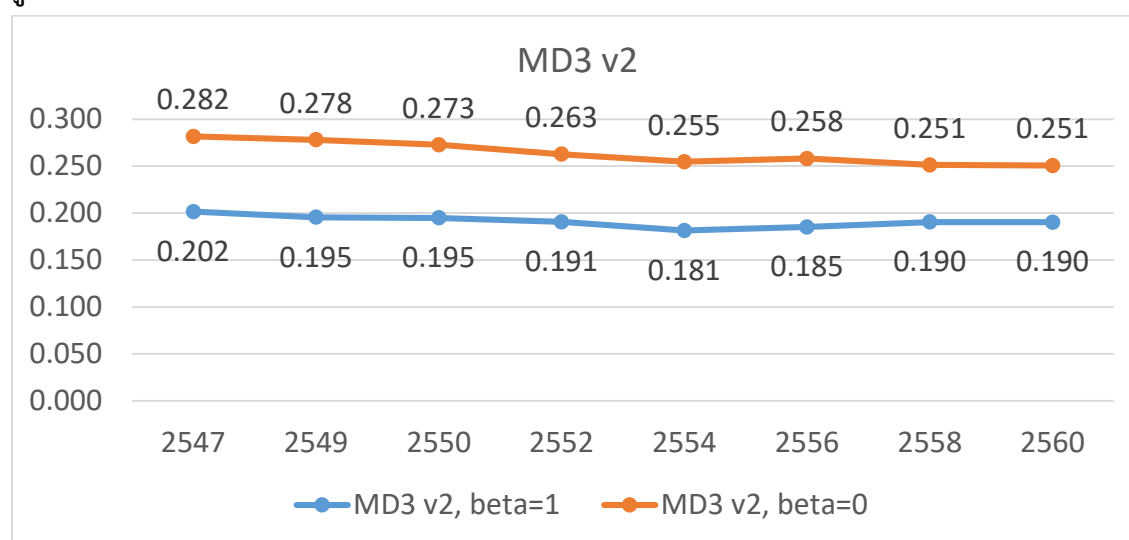
ตารางที่ 13: การเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติที่วัดด้วย MD3

	2550	2560	การเปลี่ยนแปลง	Std. Error.
MD3, beta=1	0.283	0.273	-0.010*	0.0017
MD3, beta=0	0.356	0.329	-0.027*	0.0025

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES ปี 2550, 2560

ตัวชี้วัดหลากหลายมิติทางเลือกที่สอง (MD3 v2) ตั้งอยู่บนมิติสามมิติซึ่งนักวิจัยส่วนใหญ่มักใช้ในการสร้างตัวแปรหลากหลายมิติ ได้แก่ รายได้ การศึกษา และการสาธารณสุข โดยที่ ในที่นี้ผู้วิจัยได้ใช้ตัวแปรเดียวกับในหัวข้อที่ผ่านมา และปรับสเกลตัวแปรทั้งสามด้วยค่าพิสัย และใช้วิธีการถ่วงน้ำหนักและคำนวณเช่นเดียวกับ MD3 จากรูปพบว่า ความเหลื่อมล้ำที่วัดจากสัมประสิทธิ์จีนิจาก MD3 v2 มีแนวโน้มที่ลดลง แต่อย่างไรจะพบว่าในช่วงระหว่างปี 2554 ถึง 2560 ความเหลื่อมล้ำเมื่อวัดในกรณีที่มีมิติต่าง ๆ สามารถทดแทนกันได้ดีมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 14) จะเห็นได้ว่าระดับของการทดแทนของมิติส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำ

รูปที่ 24: ค่าสัมประสิทธิ์จีนิจากตัวชี้วัดหลากหลายมิติจากตัวแปรสามมิติ ทางเลือกที่สอง (MD3 v2)

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

ตารางที่ 14: การเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติที่วัดด้วย MD3 v2

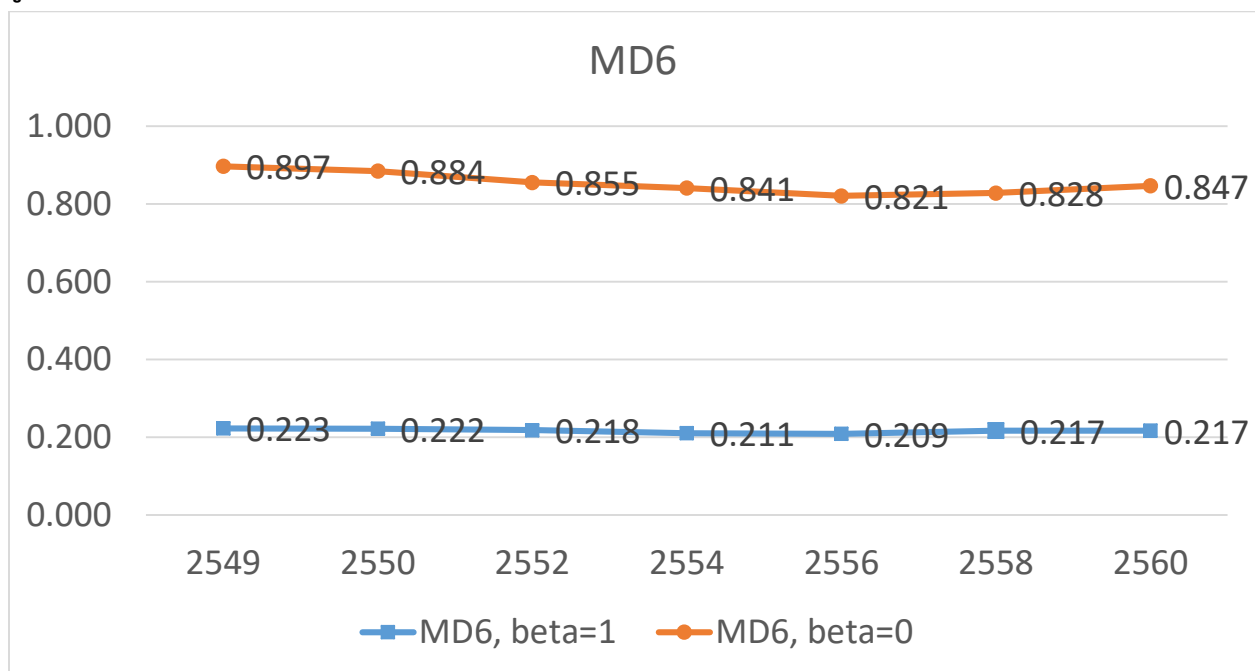
	2554	2560	การเปลี่ยนแปลง	Std. Error.
MD3 v2, beta=1	0.181	0.19	0.009*	0.001
MD3 v2, beta=0	0.255	0.251	-0.004*	0.002

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES ปี 2554, 2560

ตัวชี้วัดหลากหลายมิติจากหมกมิติ (MD6) ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาได้แก่ รายได้ การศึกษา การสาธารณสุข

ทรัพย์สินในรูปสินค้าคงทน สินทรัพย์ทางการเงิน และเทคโนโลยี ซึ่งเมื่อผนวกมิติด้านสินทรัพย์ทางการเงินและเทคโนโลยีเข้ามาในตัวชี้วัดหลากหลายมิติ MD6 จะเห็นได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์จีเนียนีมีค่าที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในกรณีที่มีมิติต่าง ๆ ไม่สามารถทดแทนกันได้ ($\beta=0$) ความเหลื่อมล้ำในมิติในมิติหนึ่งส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติมีค่าที่ค่อนข้างสูงในกรณี MD6 ค่าสัมประสิทธิ์อยู่ระหว่าง 0.8-0.9 โดยที่แนวโน้มในช่วงระหว่างปี 2549 ถึง 2556 ความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติมีแนวโน้มที่จะลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นระหว่างปี 2556 ถึง 2560 ซึ่งเกิดขึ้นทั้งในกรณีที่ค่าสัมประสิทธิ์การทดแทนกันของมิติมีความแตกต่างกัน

รูปที่ 25: ค่าสัมประสิทธิ์จีเนียนีจากตัวชี้วัดหลากหลายมิติจากตัวแปรหมกมิติ

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

เมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติในมุมมองของเชิงพื้นที่ จากข้อมูลปี 2550 จะเห็นได้ว่าความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติ MD6 มีค่าสูงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ค่าสัมประสิทธิ์จีเนียนี 0.93) ในขณะที่กรุงเทพมหานครมีความเหลื่อมล้ำที่ต่ำที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์จีเนียนี 0.79) โดยที่ความเหลื่อมล้ำในแต่ละภูมิภาคมีแนวโน้มที่ลดลงในช่วง

ระหว่างปี 2550 ถึง 2554 อย่างไรก็ตาม ในช่วงระหว่างปี 2554 ถึง 2560 มีค่าสัมประสิทธิ์จีนีที่สะท้อนว่าความเหลื่อมล้ำเพิ่มสูงขึ้น โดยภาคใต้และภาคเหนือมีการเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ

ตารางที่ 15: การเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำหลักมิติที่วัดด้วย MD6

	2550	2554	การเปลี่ยนแปลง (2554-2550)	2560	การเปลี่ยนแปลง (2560-2554)
กรุงเทพและปริมณฑล	0.791	0.714	-0.077	0.731	0.017
ภาคกลาง	0.898	0.840	-0.058	0.845	0.005
ภาคเหนือ	0.904	0.843	-0.061	0.866	0.023
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.934	0.882	-0.052	0.897	0.015
ภาคใต้	0.908	0.838	-0.070	0.874	0.036
ทั้งประเทศ	0.897	0.841	-0.056	0.847	0.006

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจาก SES หลายปี

หมายเหตุ: คำนวณกรณีมิติต่าง ๆ สามารถทดแทนกันได้น้อย ($\beta=0$), การเปลี่ยนแปลงเป็นบวกแสดงถึงความเหลื่อมล้ำที่แย่ลง

จากการทดลองนิยามตัวชี้วัดหลักมิติที่คำนวณด้วยมิติ และค่าพารามิเตอร์ที่สะท้อนการทดแทนกันของแต่ละมิติที่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์จีนีมีความแตกต่างกันตามนิยามของตัวแปรที่พิจารณาและการทดแทนกันของมิติ

6. บทสรุป

6.1 สรุปผลการศึกษา

งานศึกษานี้ได้พิจารณาแนวโน้มความเหลื่อมล้ำของครัวเรือนไทยในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา โดยพิจารณามิติของความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ โดยที่พิจารณาตั้งแต่ละมิติแยกจากกัน และพยายามนำเสนอตัวชี้วัดที่ได้ผนวมมิติที่พิจารณาเข้าด้วยกันในรูปของความเหลื่อมล้ำหลากมิติ โดยใช้ข้อมูลระดับจุลภาคคือการสำรวจเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อแยกพิจารณาในรายมิติจะพบว่าความเหลื่อมล้ำของครัวเรือนในมิติด้านทรัพย์สินทางการเงิน และเทคโนโลยี มีระดับของความเหลื่อมล้ำที่สูงกว่าด้านรายได้ ขณะที่ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาและสาธารณสุขมีระดับที่ต่ำกว่ารายได้ โดยที่แนวโน้มของความเหลื่อมล้ำมีทิศทางที่ปรับตัวลดลง ยกเว้นในช่วงปี 2558-2560 ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ทรัพย์สินทางการเงิน และเทคโนโลยีมีทิศทางที่แย่งลง

ในขณะที่ดัชนีความเหลื่อมล้ำหลากมิติ หากสังคมให้ระดับของการทดแทนกันของมิติที่ต่ำ (ทดแทนกันได้ยาก) ระดับของความเหลื่อมล้ำจะสูงกว่ากรณีที่มีมิติต่าง ๆ ทดแทนกันได้ดี เช่น หากพิจารณามิติทางด้าน พบว่าระดับของการทดแทนกันของมิติส่งผลต่อการคำนวณความเหลื่อมล้ำด้วยค่าดัชนีจีนิ โดยที่หากมิติต่าง ๆ ไม่สามารถทดแทนกันได้ดี ระดับของความเหลื่อมล้ำหลากมิติจะอยู่ในระดับที่สูง (ค่าสัมประสิทธิ์จีนิประมาณ 0.8 เทียบกับกรณีสามารถทดแทนกันได้ดีซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ประมาณ 0.2) จะเห็นได้ว่าหากสังคมให้ความสำคัญกับทุกมิติและคิดว่าจำเป็นต้องลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ หากยังมีมิติที่ความเหลื่อมล้ำสูง เช่นสินทรัพย์ ความเหลื่อมล้ำโดยรวมจะขึ้นอยู่กับมิติที่ความเหลื่อมล้ำสูงค่อนข้างมาก

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงความเหลื่อมล้ำซึ่งได้ผนวมมิติทั้งหกเข้าด้วยกัน พบว่าความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มที่ปรับตัวดีขึ้นจนกระทั่งถึงปี 2554 โดยที่ค่าจีนิลดลงจาก 0.9 ในปี 2549 เป็น 0.82 ในปี 2554 อย่างไรก็ตาม

ความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มที่ปรับตัวแย่ลงหลังจากปี 2554 เนื่องจากความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีและสินทรัพย์ทางการเงินที่ปรับสูงขึ้น

นอกจากนี้ หากพิจารณาความแตกต่างระหว่างภูมิภาคจะพบว่าความเหลื่อมล้ำหลากหลายมิติในภูมิภาคมีระดับที่สูงกว่าความเหลื่อมล้ำในกรุงเทพและปริมณฑล นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้มีทิศทางการปรับตัวแย่ลงในขนาดที่มากกว่าภาคอื่น ๆ

6.2 นโยบาย

จากผลการศึกษาทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติ และการพิจารณาความเหลื่อมล้ำระดับภูมิภาค ผู้วิจัยมีข้อเสนอเชิงนโยบายดังนี้

- 1) ความเหลื่อมล้ำเชิงรายได้ที่มาจากการทำงานของครัวเรือนไทยยังอยู่ในระดับที่สูง ความช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นตัวช่วยบรรเทาความเหลื่อมล้ำของรายได้รวม ดังนั้น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของรายได้รวมรัฐจำเป็นต้องดำเนินนโยบายที่ช่วยลดความแตกต่างของรายได้จากการทำงาน และลดความผันผวนของรายได้ เช่นกลุ่มคนที่มีรายได้จากภาคเกษตร
- 2) แม้ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาในแง่ของปีการศึกษาเฉลี่ยจะค่อนข้างต่ำ แต่แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ได้ดีขึ้นมากนัก ภาครัฐจำเป็นต้องพิจารณาลดความเหลื่อมล้ำในแง่ของการลดต้นทุนในการเข้าถึงการศึกษา เช่น ในกรณีของภาคเหนือซึ่งมีความเหลื่อมล้ำที่สูงอันน่าจะเกิดจากนักเรียนบางส่วนอยู่ในพื้นที่ห่างไกล
- 3) ในด้านสาธารณสุข แม้ว่าความเหลื่อมล้ำในแง่ของสิทธิจะไม่สูงมาก แต่จากสภาพทรัพยากรที่แตกต่างกัน พอที่จะอนุมานได้ว่าน่าจะมีความเหลื่อมล้ำในด้านของทรัพยากร ดังนั้น การดำเนินนโยบายที่เพิ่ม

ทรัพยากรในจังหวัดที่ขาดแคลน จะช่วยลดต้นทุนในการเข้าถึงบริการของประชาชน นอกจากนี้ ในแง่ของการติดตามข้อมูลด้านสาธารณสุขควรมีการจัดเก็บข้อมูลในประเด็นด้านการเข้าถึงและอุปสรรคในการสำรวจ SES ด้วย

- 4) ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินยังเป็นมิติที่ค่อนข้างมีปัญหา การดำเนินนโยบายผ่านมาตรการภาษี อัตราก้าวหน้าเป็นสิ่งที่จำเป็นในการลดความเหลื่อมล้ำของทรัพย์สิน นอกจากนี้ในด้านสินทรัพย์ทางการเงิน จำเป็นต้องมีการเพิ่มแรงจูงใจให้กลุ่มที่ไม่มีทรัพย์สินสามารถที่สะสมทรัพย์สินได้ และพยายามลดการอุดหนุนต่อกลุ่มที่มีทรัพย์สินมากอยู่แล้ว เช่นมาตรการด้านภาษีที่เอื้อต่อการเพิ่มการลงทุนในกรณีที่มีทรัพย์สินจำนวนมากในระดับหนึ่งแล้ว
- 5) สำหรับด้านเทคโนโลยีซึ่งยังมีความเหลื่อมล้ำที่ค่อนข้างสูง และถึงแม้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะมีบทบาททำให้ประชาชนเข้าถึงเทคโนโลยีมากขึ้น ภาครัฐจำเป็นต้องมีนโยบายช่วยส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยเฉพาะกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ

บรรณานุกรม

- Alkire, Sabina; Jose Manuel Roche; Maria Emma Santos & Suman Seth. 2011. "Thailand Country Briefing.", Oxford Poverty & Human Development Initiative (OPHI) Multidimensional Poverty Index Country Briefing Series.
- Alkire, Sabina, Adriana Conconi, and Suman Seth. 2014. "Multidimensional Poverty Index 2014: Brief Methodological Note and Results," 18.
- Alkire, Sabina, and James Foster. 2011a. "Counting and Multidimensional Poverty Measurement." *Journal of Public Economics* 95 (7–8): 476–87.
<https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.11.006>.
- . 2011b. "Counting and Multidimensional Poverty Measurement." *Journal of Public Economics* 95 (7–8): 476–87. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.11.006>.
- Alkire, Sabina, and Maria Emma Santos. 2010. "Acute Multidimensional Poverty: A New Index for Developing Countries." *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1815243>.
- . n.d. "Measuring Acute Poverty in the Developing World: Robustness and Scope of the Multidimensional Poverty Index," 48.
- Alkire, Sabina, and Suman Seth. 1999. "Multidimensional Poverty Reduction in India between 1999 and 2006: Where and How?," 42.
- Alkire et al (2015) Overview of Methods for Multidimensional Poverty Assessment.
- Abud, M.J., G.G. Molina and E. Ortiz-Juarez, 2016. "Out-of-Poverty and Back-to-Poverty Transitions using Panel Data. UNDP.
- Aristei, D, and B Bracalente. n.d. "MEASURING MULTIDIMENSIONAL INEQUALITY AND WELL-BEING: METHODS AND AN EMPIRICAL APPLICATION TO ITALIAN REGIONS," 28.
- Banco de México, Oscar de J. Gálvez-Soriano, Paulina Benitez-Blacio, and Universidad Autónoma Chapingo. 2018. "How to Measure the Multidimensional Inequality with Household Surveys: The Mexican Case." *Revista Mexicana de Economía y Finanzas* 13 (2): 175–93. <https://doi.org/10.21919/remef.v13i2.274>.
- Batana, Yélé Maweki. n.d. "Multidimensional Measurement of Poverty in Sub-Saharan Africa," 35.

- Bellani, Luna. 2013. "Multidimensional Indices of Deprivation: The Introduction of Reference Groups Weights." *The Journal of Economic Inequality* 11 (4): 495–515.
<https://doi.org/10.1007/s10888-012-9231-6>.
- Chakravarty, Satya, and Maria Ana Lugo. 2016. *Multidimensional Indicators of Inequality and Poverty*. Edited by Matthew D. Adler and Marc Fleurbaey. Vol. 1. Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199325818.013.7>.
- Cingano, F. 2014. Trends in Income Inequality and Its Impact on Economic Growth"
- Cordova, A. 2009. Methodological Note: Measuring Relative Wealth using Household Asset Indicators. https://www.vanderbilt.edu/lapop/insights/I0806en_v2.pdf
- Decancq, Koen. 2011. "Global Inequality: A Multidimensional Perspective." *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1833253>.
- . 2017. "Measuring Multidimensional Inequality in the OECD Member Countries with a Distribution-Sensitive Better Life Index." *Social Indicators Research* 131 (3): 1057–86.
<https://doi.org/10.1007/s11205-016-1289-2>.
- Decancq, Koen, and María Ana Lugo. 2012. "Inequality of Wellbeing: A Multidimensional Approach." *Economica*, n/a-n/a. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0335.2012.00929.x>.
- Folmer, H. and Heijman, W. 2005. Multi-dimensional regional inequality as an alternative allocation mechanism for EU Structural Funds remittances: The case of Spain and Hungary, *Annals of Regional Science*. 39:337-352.
- Funatsu, T. and K. Kagoya, 2003, "The middle classes in Thailand: The rise of the urban intellectual elite and their social consciousness," *The Developing Economics*. (June 2003): 243-63.
- Hall, J. E. Giovannini, A. Morrone, and G. Ranuzzi. 2010. "A Framework to Measure the Progress of Societies," OECD.
- Justino, Patricia. n.d. "Empirical Applications of Multidimensional Inequality Analysis," 45.
- Justino, Patricia, Julie Litchfield, and Yoko Niimi. n.d. "Multidimensional Inequality: An Empirical Application to Brazil," 37.
- Khalid, Muhammad Waqas, Junaid Zahid, Muhammad Ahad, Aadil Hameed Shah, and Fakhra Ashfaq. 2019. "Dynamics of Unidimensional and Multidimensional Inequality in Pakistan: Evidence from Regional and Provincial Level Study."

International Journal of Social Economics 46 (2): 170–81. <https://doi.org/10.1108/IJSE-07-2017-0278>.

Lugo, M.A. (2015), “Comparing Multidimensional Indices of Inequality: Methods and Application,” *Inequality and Poverty*. Mar, 213-236.

Lugo, María Ana. 2007. “Comparing Multidimensional Indices of Inequality: Methods and Application.” In *Research on Economic Inequality*, 14:213–36. Bingley: Emerald (MCB UP).
[https://doi.org/10.1016/S1049-2585\(06\)14010-7](https://doi.org/10.1016/S1049-2585(06)14010-7).

Moser, Caroline and Felton, Andrew, The Construction of an Asset Index Measuring Asset Accumulation in Ecuador (July 21, 2007). Chronic Poverty Research Centre Working Paper No. 87. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1646417> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1646417>

Nilsson, Therese. 2010. “Health, Wealth and Wisdom: Exploring Multidimensional Inequality in a Developing Country.” *Social Indicators Research* 95 (2): 299–323.
<https://doi.org/10.1007/s11205-009-9461-6>.

Ogutu, Sylvester Ochieng, and Matin Qaim. 2019. “Commercialization of the Small Farm Sector and Multidimensional Poverty.” *World Development* 114: 281–93.
<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.10.012>.

OECD (2 0 1 1) , How's Life?: Measuring well-being, OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264121164-en>

OECD (2017), How’s Life? 2017: Measuring Well-being, OECD Publishing, Paris.

OECD (2018), Multi-dimensional Review of Paraguay. Volume 1. Initial Assessment.
http://dx.doi.org/10.1787/how_life-2017-en

Oxford Poverty and Human Development Initiative. 2019a. “Thailand Country Briefing”, *Multidimensional Poverty Index Data Bank. Oxford Poverty and Human Development Initiative*, University of Oxford.

_____. 2019b. รายงานความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย. University of Oxford.

_____. 2017. “Thailand Country Briefing”, *Multidimensional Poverty Index Data Bank. Oxford Poverty and Human Development Initiative*, University of Oxford.

- Rohde, Nicholas, and Ross Guest. 2018a. "Multidimensional Inequality Across Three Developed Countries." *Review of Income and Wealth* 64 (3): 576–91.
<https://doi.org/10.1111/roiw.12292>.
- . 2018b. "Multidimensional Inequality Across Three Developed Countries." *Review of Income and Wealth* 64 (3): 576–91. <https://doi.org/10.1111/roiw.12292>.
- Sial, Maqbool H., Asma Noreen, and Rehmat Ullah Awan. 2015. "Measuring Multidimensional Poverty and Inequality in Pakistan." *The Pakistan Development Review* 54 (4I-II): 685–98.
<https://doi.org/10.30541/v54i4I-IIpp.685-698>.
- Sevinc, D. (2015) A Novel Look at Multidimensional Inequality in the United Kingdom: Just How Unequal We Are.
- Stiglitz, J.E., A. Sen, and J-P. Fitoussi, 2009. "Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress."
- Whelan, Christopher T, Brian Nolan, and Bertrand Maître. n.d. "Multidimensional Poverty Measurement in Europe: An Application of the Adjusted Headcount Approach." *Journal of European Social Policy* 24 (2): 183–97. <https://doi.org/10.1177/0958928713517914>.
- Yalonetzky, G. 2009, "A dissimilarity index of multidimensional inequality of opportunity,"
- Yusuf, A. A. 2017. "Equality of Opportunity in Indonesia," ESCAP Working paper, June.
https://www.unescap.org/sites/default/files/Equality%20of%20Opportunity%20in%20Indonesia%20final_1.pdf
- ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์ และ รัชพันธุ์ เขยจิตร. 2557. **ความเหลื่อมล้ำของรายได้ของครัวเรือนไทย-มิติทางเพศ**. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), ปีที่ 6 ฉบับที่ 11 , มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทินพันธุ์ เจริญนอร์มย์. 2558. **การลงทุนในเด็ก สภาพที่อยู่อาศัยและความเหลื่อมล้ำของโอกาสการศึกษา**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฟาริกา กิมชัยวงศ์. 2557. **อัตราการคงอยู่และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มัทยา บุตรงาม. 2555. **ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. 2560. **เครื่องมือใหม่ในการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำของรายได้: กรณีศึกษาประเทศไทย.** Thailand and The World Economy, vol. 35, no. 2.
- ศุภชัย ศรีสุชาติ. 2553. การสร้างดัชนีสินทรัพย์ของครัวเรือนไทย กรณีศึกษา รูปแบบการถือครองสินทรัพย์ของครัวเรือนไทย ปี 2008. บทความที่นำเสนอในการประชุมทางวิชาการ ศาสตราจารย์สังเวียน อินทรวิชัย ด้านตลาดการเงินไทย ครั้งที่ 18
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559. **รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. 2561. **รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับภาคของประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิทธิชาติ สมตา และ พรพิณันท์ ยีรัมย์. 2561. **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายแดน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.** เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- สุภวัฒน์ ขนาธิปกรณ์, กัมปนาท วิจิตรศรีกมล, และ อสิริยา นิตินันท์ประภาศ บุญญะศิริ. 2557. **การประเมินความยากจนของครัวเรือนเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สา จังหวัดเชียงใหม่.** การประชุมทางวิชาการของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 51: สาขาศึกษาศาสตร์, สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, สาขา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, หน้า 381-391.
- สุภวัฒน์ ขนาธิปกรณ์. 2556. **การประเมินความยากจน และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือน เกษตร ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สา จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สศช. 2557. **รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศ ปี 2555.**
- สศช. 2556. **รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการติดตามและประเมินกระบวนการแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมภายใต้โครงการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11**สู่การปฏิบัติ.
- สศช. 2560ก. **รายงานการติดตามความก้าวหน้าการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย**ภายใต้ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12. สิงหาคม 2560.
- สศช. 2560ข. **รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2559.** กันยายน 2560.
- สศช. 2561. **รายงานการติดตามความก้าวหน้า การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ในปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12.**

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเพื่อการ
พยากรณ์ทางเศรษฐกิจและวิเคราะห์ภาวะสังคม.

หัตถ์ อับดุลมามาอิส. 2559. ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษารายจังหวัดในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์
เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อารยะ ปรีชาเมตตา และคณะ. 2560. พลวัตการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจไทยในเชิงพื้นที่และปัญหาความเหลื่อมล้ำ.
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ นำเสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก 1 การนำเสนอผลงาน

งานวิจัยชิ้นนี้ได้นำเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปีของคณะเศรษฐศาสตร์ประจำปี 2563 เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2563 และได้เผยแพร่ข่าวในเวปไซต์ข่าวต่าง ๆ เช่น ประชาไทย

www.symposium.econ.tu.ac.th 80% ... ☆

Most Visited Getting Started Watch Live Sports Eve... Import to Mendeley S » Your next Most Visited

หน้าหลัก กำหนดการ ตรวจสอบการสำรองที่นั่ง สถานที่การเดินทาง ติดต่อ แบบประเมินออนไลน์

ในประเทศไทย

กำหนดการสัมมนาวิชาการประจำปี 2563 ครั้งที่ 42

เรื่อง "ชีวิตที่เหลื่อมล้ำ : เหลื่อมล้ำตลอดชีวิต"

วันพฤหัสบดีที่ 6 กุมภาพันธ์ 2563

ณ ห้องประชุม ชั้น 5 ศูนย์การเรียนรู้ ธนาคารแห่งประเทศไทย

09.00 - 09.30 น.	ลงทะเบียน	
09.30 - 09.45 น.	กล่าวรายงาน	
	โดย รศ.ดร. ชัยนัฏ์ ดันดีสวัสดิการ	คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	และกล่าวเปิดงาน	
	โดย รศ.เกตุฉวี วิฑูรชาติ	อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
09.45 - 10.30 น.	ปาฐกถาพิเศษ 	
	โดย ศ.ดร.ผาสึก พงษ์ไพจิตร	ศาสตราจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10.30 - 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง	
10.45 - 12.00 น.	☑ การเสวนาในหัวข้อ "ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยจากหลายมุมมองใหม่" ประเด็นการนำเสนอ	
	<ul style="list-style-type: none">แนวโน้มความเหลื่อมล้ำ และความกินดีอยู่ดีของครัวเรือนในประเทศไทย โดย ผศ.ดร.เจลิ้มพงษ์ คงเจริญคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์การวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลดาวเทียมและภูมิสารสนเทศ โดย ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ วัฒนพงษ์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ดัชนีความเป็นธรรมในสังคม โดย รศ.ดร.ธีระ ลินเดชาภิรักษ์คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	

แนวโน้มความเหลื่อมล้ำและความกีดกันอยู่ดีของครัวเรือนในประเทศไทย

เฉลิมพงษ์ คงเจริญ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวว่า

งานศึกษานี้ฉายภาพความเหลื่อมล้ำในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา เวลาที่เราพูดถึงเรื่องความเหลื่อมล้ำ เรามักพูดถึงเรื่องรายได้เป็นหลัก แต่จริงๆ แล้วในแวดวงวิชาการ เราควรมองความเหลื่อมล้ำในมุมมองที่มากกว่าเรื่องรายได้ ความกีดกันอยู่ดีของคนไม่ใช่เฉพาะแค่เรื่องของรายได้ ยังมีมิติอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา การสาธารณสุข หรือทรัพย์สิน ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นอาจมีได้ ในหลายๆ มิติ งานศึกษาชิ้นนี้พยายามดูเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือเรื่องความเหลื่อมล้ำในแต่ละมิติแยกออกมาก่อนและหลังจากนั้นเราก็ผนวกเอาแต่ละมิติผสมรวมกันว่าจะเป็นอย่างไ

มิติของความเหลื่อมล้ำที่พูดถึงในงานวิจัยชิ้นนี้มีหลักๆ อยู่ 5 มิติคือ รายได้ การศึกษา การสาธารณสุข ความเป็นเจ้าของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทรัพย์สินทางการเงิน และเทคโนโลยี

ในงานนี้ผมพยายามดึงรายได้ออกมาเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกพูดถึงรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพหลักๆ มี 3 ส่วนคือเงินเดือนค่าจ้าง รายได้จากการเกษตรกรรม และรายได้จากการประกอบธุรกิจ เมื่อดูรายได้จากทั้ง 3 แหล่งพบว่า ช่วงเวลาที่ผ่านมาข้อมูลในปี 2549 ค่าสัมประสิทธิ์จีไนที่คำนวณจากรายได้อยู่ที่ประมาณ 0.6 และลดลงเรื่อยๆ จนถึงปี 2558 พอสะท้อนได้ว่าแนวโน้มความเหลื่อมล้ำจากการประกอบอาชีพลดลง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสังเกตก็คือในการสำรวจปี 2560 ค่าสัมประสิทธิ์จีไนปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น แสดงว่าความเหลื่อมล้ำมีทิศทางที่กลับมาเพิ่มสูงขึ้น

นอกจากนี้ ถ้าเรามองในแง่ภูมิภาคจะมีความแตกต่างด้านรายได้อย่างไร จะพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างสูงกว่าภาคอื่นๆ ในขณะที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีความเหลื่อมล้ำต่ำกว่าภูมิภาคอื่น แต่ถ้าดูทิศทางความเหลื่อมล้ำในเขตกรุงเทพฯ มันมีทิศทางที่เพิ่มขึ้นในช่วงต้นของข้อมูลและระดับความเหลื่อมล้ำลดลงในช่วงปี 2554 ถึง 2558 แต่ทุกภูมิภาคระดับของความเหลื่อมล้ำในปี 2560 เพิ่มขึ้น

ถ้าดูในด้านรายได้รวมทั้งจากการประกอบอาชีพและรายได้อื่นๆ ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินก็มีทิศทางที่ปรับตัวดีขึ้นในช่วงต้นของข้อมูลจนถึงปี 2558 และความเหลื่อมล้ำมีทิศทางกลับตัวขึ้นในปี 2560

ในมิติด้านการศึกษาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์จีไนที่คำนวณจากจำนวนปีการศึกษาไม่ค่อยแตกต่างกันมากเท่าไรจากข้อมูลตั้งแต่ปี 2549 ถึง 2554 อย่างไรก็ตาม หลังจากปี 2554 มันมีค่าสัมประสิทธิ์จีไนที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าช่วงที่ผ่านมาอยู่เล็กน้อยก็อาจสะท้อนว่าความเหลื่อมล้ำด้านจำนวนปีการศึกษามีลักษณะเพิ่มขึ้นในช่วงท้ายของข้อมูล

ที่มา <https://prachatai.com/journal/2020/02/86311>

ภาคผนวก 2 ตัวอย่าง Dashboard

ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยได้นำไปสร้างเป็น Dashboard เพื่อเผยแพร่ให้ผู้สนใจเข้าดูทางเว็บไซต์ของศูนย์วิจัยความเหลื่อมล้ำและนโยบายสังคมคณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์

